

Samoorganizirane glazbene aktivnosti u kontekstu predškolske ustanove - akcijsko istraživanje

---

Lizačić, Vendi

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:287880>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**VENDI LIZAČIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**SAMOORGANIZIRANE GLAZBENE
AKTIVNOSTI U KONTEKSTU
PREDŠKOLSKE USTANOVE – AKCIJSKO
ISTRAŽIVANJE**

Zagreb, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Vendi Lizačić

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: Samoorganizirane glazbene
aktivnosti u kontekstu predškolske ustanove – akcijsko
istraživanje**

**MENTOR: dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, viši predavač
(znanstveni suradnik)**

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY.....	2
1. UVOD.....	3
2. TEORIJSKA POLAZIŠTA.....	4
2.1. Dijete kao subjekt (a ne objekt) odgojno-obrazovnog procesa.....	4
2.2. Samoorganizirane aktivnosti djece u vrtiću.....	5
2.3. Glazbeno stvaralaštvo i utjecaj glazbenih aktivnosti na djetetov razvoj.....	6
2.4. Prostorno-materijalno okruženje u kontekstu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece.....	9
2.5. Uloga odgojitelja u samoorganiziranim glazbenim aktivnostima.....	10
3. NACRT AKCIJSKOG ISTRAŽIVANJA (AI).....	11
3.1. Kontekst istraživanja.....	11
3.2. Sudionici istraživanja.....	12
3.3. Istraživačka pitanja.....	12
3.4. Identifikacija problema – okolnosti i snimka početnog stanja.....	12
3.5. Ciljevi istraživanja.....	16
3.6. Tehnike praćenja i dokumentiranja tijekom i učinaka AI.....	17
3.7. Kritički prijatelj.....	17
4. TIJEK ISTRAŽIVANJA.....	18
4.1. Okvirni plan istraživanja.....	18
4.2. Prvi krug AI – kreiranje promjene u prostorno-materijalnom okruženju.....	19
4.2.1. Akcija.....	21
4.2.2. Praćenje.....	29
4.2.3. Refleksija.....	31
4.3. Drugi krug AI – kreiranje promjene u praksi odgojitelja.....	35
4.3.1. Akcija.....	37
4.3.2. Praćenje.....	44
4.3.3. Refleksija.....	45
4.4. Treći krug AI – bogaćenje glazbenih iskustava i doživljaja.....	49
4.4.1. Akcija.....	49
4.4.2. Praćenje.....	55
4.4.3. Refleksija.....	56

5. EVALUACIJA.....	59
6. ZAKLJUČAK.....	62
LITERATURA.....	66
PRILOZI.....	67
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA.....	81

SAŽETAK

Samoorganizirane glazbene aktivnosti u kontekstu predškolske ustanove – akcijsko istraživanje

U radu je predstavljeno akcijsko istraživanje provedeno u odgojnoj skupini djece u dobi od 5 do 7 godina kao sastavni dio većeg akcijskog istraživanja provedenog u sveukupno tri odgojne skupine iste ustanove iz područja glazbenih aktivnosti u vrtiću. Svjesni rijetke pojave glazbenih aktivnosti u skupini, kao i višestruke koristi samoiniciranih i samoorganiziranih aktivnosti za cjelokupni djetetov razvoj, odgojitelji skupine započinju akcijsko istraživanje na temu samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti djece u predškolskoj ustanovi.

Istraživanje je provedeno u tri kruga. U prvom krugu cilj je bio obogatiti prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra. U drugom su krugu odgojiteljice mijenjale svoje postupke i praktični rad u organiziranju i provođenju glazbenih aktivnosti, dok je treći krug bio orijentiran na suradnju sa stručnjacima iz područja glazbe u svrhu pružanja što više različitih glazbenih iskustava djeci. Tijekom istraživanja pratile su se samoorganizirane glazbene aktivnosti djece, te kako poduzete promjene u odgojno-obrazovnom procesu utječu na njihovu pojavu, sadržaj i tijek.

Sudjelovanje u ovom istraživanju dovelo je do profesionalnog razvoja svih odraslih sudionika istraživanja, kao i do značajnog unapređenja kvalitete boravka djece u vrtiću. Istraživanjem je zaključeno kako poticajno prostorno-materijalno okruženje, aktivno sudjelovanje djece u kreiranju odgojno-obrazovnog procesa, te adekvatno i nenametljivo poticanje odgojitelja mogu utjecati na povećanje učestalosti samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece u odgojno-obrazovnom procesu. Također, istraživanje potvrđuje doprinos samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece pojavi i razvoju djetetovog glazbeno-stvaralačkog izraza. U svemu tome, naglašena je uloga odgojitelja kao poticatelja i promatrača, nasuprot ulozi interpretatora, što može utjecati na uklanjanje nesigurnosti odgojitelja uzrokovane osjećajem neuspješnosti i nekompetentnosti u provođenju glazbenih aktivnosti u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi.

Ključne riječi: *djeca predškolske dobi, samoorganizirane glazbene aktivnosti, glazbeno stvaralaštvo, uloge odgojitelja, akcijsko istraživanje*

SUMMARY

Self-organized musical activities in the context of preschool institution – action research

This thesis presents an action research conducted with a group of children (age 5 to 7) as a part of a larger action research about music activities in preschool, conducted in altogether three groups of children in the same preschool institution. Being aware of the rare occurrence of musical activities in the group as well as multiple benefits of self-initiated and self-organized activities for the entire child development, preschool teachers began an action research on self-organized musical and musical-creative activities of children.

The research was conducted in three stages. In the first stage, the objective was to enrich the physical environment of the music center in their room. In the second stage preschool teachers changed their strategies and practice while organizing and conducting music activities, and the third stage was focused on collaborating with music professionals in order to provide as many different musical experiences for children as possible. Self-organized musical activities of children and the effects of changes made in educational process on their appearance, content and course was followed during the research.

Participation in this research led to the professional development of all adult participants. Also, it significantly improved the quality of children's stay in preschool. Research findings indicate that the stimulating physical environment, as well as active participation of children in creating their educational process, and the adequate and unobtrusive stimulating by preschool teachers, are likely to influence the increase of the frequency of self-initiated and self-organized musical activities of children in the educational process. Research also confirms the contribution of self-initiated and self-organized musical activities to development of the child's musical-creative expression. Thereat, the role of preschool teachers as an instigator and observer, as opposed to the role of the interpreter, is emphasized. This can eliminate the insecurity of preschool teachers caused by the fear of failure and incompetence while conducting musical activities in their educational practice.

Keywords: *preschool children, self-organized musical activities, musical creativity, roles of preschool teachers, action research*

1. UVOD

Suvremena shvaćanja djeteta i djetinjstva postavila su nove zahtjeve odraslima uključenima u rani odgoj i obrazovanje djece, kako unutar obitelji, tako i unutar predškolske ustanove.

»Za razliku od tradicijske paradigme ranog odgoja, koja je na dijete gledala kao na pasivnog primatelja znanja, onoga koji ne zna i kojega odrasli treba poučiti i naučiti, suvremene spoznaje donose novu sliku djeteta i o njemu govore kao o aktivnom, kreativnom i kompetentnom biću koje na svoj jedinstveni način konstruira i sukonstruira svoje znanje, razumijevanje svijeta i utječe na svoj razvoj« (Maleš, 2011, str. 7).

Takvo shvaćanje djeteta podrazumijeva određene prilagodbe odgojno-obrazovnog procesa. On bi, prije svega, trebao biti utemeljen na odgojnim vrijednostima *Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (NKRPOO)* iz 2014. godine, od kojih su dvije posebno važne za potrebe ovog rada: autonomija i kreativnost.

Prema Slunjski (2011), razvoj autonomije djeteta, kao jedne od bitnijih odgojnih vrijednosti, trebao bi biti zastupljen u mnoštvu različitih aspekata življenja djeteta u vrtiću, što je vidljivo i u navedenom dokumentu. Ista autorica u svojim mnogim publikacijama veliku pozornost pridaje razvoju autonomije u procesu učenja djeteta ističući pritom prednosti samoorganiziranih istraživačkih aktivnosti djece. »Kreativnost kao odgojna vrijednost predstavlja osnovu razvoja djeteta u inicijativnu i inovativnu osobu koja je u stanju prepoznati, inicirati i oblikovati različite kreativne aktivnosti...« (NKRPOO, 2014, str. 21). Iz navedenog je vidljivo kako su razvoj kreativnosti i autonomije blisko povezani. Kreativno dijete će imati ideju za iniciranjem i organiziranjem svojih aktivnosti, dok će veća sloboda u aktivnosti pospješiti razvoj kreativnosti.

Glazbene aktivnosti u vrtiću, iako često vođenog tipa, imaju i istraživački i stvaralački karakter, te mogu doprinijeti kako razvoju kreativnosti, tako i razvoju autonomije, posebno ako su djeca njihovi pokretači i kreatori.

Samoorganizirane glazbene aktivnosti stvaralačkog karaktera središte su pozornosti ovog rada. Tema je istraživana kvalitativnim metodologijskim pristupom u obliku akcijskog istraživanja te je na taj način i obrađena. Svako istraživanje prakse, pa tako

i ovo, svoje uporište ima u teoriji, stoga su u nastavku predstavljena teorijska polazišta istraživanja.

2. TEORIJSKA POLAZIŠTA

2.1. Dijete kao subjekt (a ne objekt) odgojno-obrazovnog procesa

Mnogi suvremeni autori, među kojima je i Alison Gopnik, vodeća znanstvenica u području kognitivnog razvoja djece, smatraju kako je učenje svrha djetinjstva, a dijete je stvoreno da bi učilo. »Dijete nije „prazna ploča“ na koju odrasli trebaju jednostavno upisati znanja, nego razumna osoba koja ima mnoga intuitivna znanja« (Bruner, 2000; Malaguzzi, 1998 i dr.; prema Slunjski 2012, str. 37). Ono je cjelovita i zasebna individua, sposobna sama utjecati na svoj život i razvoj. Prirodno znatiželjno, zainteresirano i motivirano za istraživanje i razumijevanje svijeta koji ga okružuje, dijete aktivno stupa u interakciju s fizičkom i socijalnom okolinom pri čemu prikuplja iskustvo neprestano nastojeći interpretirati ga i dati mu smisao. Učenje je stoga aktivan proces (su)konstruiranja znanja temeljen na vlastitom iskustvu i ovisan o različitim individualnim čimbenicima kao što su: specifični interesi djeteta, ranije iskustvo i predznanje, njegove razvojne mogućnosti i posebnosti, individualna strategija i tempo učenja, socijalni i kulturni kontekst odrastanja u obitelji te, s druge strane, cjelokupna kvaliteta okruženja vrtića (Slunjski, 2001). Zbog toga se podrška učenju djeteta u predškolskoj ustanovi temelji na »...stvaranju raznovrsnih, stimulativnih uvjeta u kojima će ono imati priliku s vršnjacima i odraslima oko sebe aktivno učiti, tj. konstruirati i sukonstruirati svoje znanje i ukupan razvoj« (Gandini, 1998, Malaguzzi, 1998, New, 1998; prema Slunjski, 2006, str. 24). »... prilike stjecanja raznovrsnih iskustava i znanja djece u ustanovi ranog odgoja trebaju biti usklađene sa specifičnostima njihova učenja« (Ellis, 2007, prema Slunjski 2012, str. 37). Pritom treba imati na umu da je učenje spontan i nepredvidiv proces koji se događa u više različitih smjerova, te ga je samim time nemoguće precizno isplanirati.

Djeca su subjekti, a ne objekti odgojno-obrazovnog procesa onda kada je taj proces fleksibilan i u čijem kreiranju aktivno sudjeluju djeca. Takav je proces orijentiran na djecu i njihove individualne interese i sposobnosti, a temeljen je na uvažavanju prava djece na sudjelovanje, na slobodi, ali i odgovornosti, te na suradništvu i kreativnom

mišljenju i djelovanju. Ipak, domaći autori, poput Slunjski (2011) i Miljak (2009), primjećuju kako je u hrvatskim vrtićima mogućnost djece da izraze svoje mišljenje te da ono bude uvaženo pri organiziranju odgojno-obrazovnog procesa, još uvijek češće iznimka, nego pravilo.

2.2. Samoorganizirane aktivnosti djece u vrtiću

Razvoj autonomije kod djeteta jedna je od vrijednosti na kojima se temelji *NKRPOO* (2014). On se može podržati već od najranije dobi: od malih početaka, poput samostalnog obuvanja cipelice, pa sve do rada na projektu.

»Autonomija se ostvaruje odgojno-obrazovnim procesom usmjerenim razvoju samostalnog mišljenja, odlučivanja i djelovanja djeteta. Ona se razvija poticanjem inicijativnosti i samoorganizacije djeteta u oblikovanju vlastitih aktivnosti« (*NKRPOO*, 2014, str. 21).

»Dijete već vrlo rane dobi u stanju je samo planirati i organizirati mnoge vlastite aktivnosti, njima upravljati i preko njih razvijati svoje intelektualne, socijalne, emocionalne, kreativne i druge potencijale« (Slunjski, 2012, str. 64). Ovdje je, osim poticajne fizičke i socijalne okoline, bitno istaknuti važnost djetetova pouzdanja i povjerenja u tu okolinu (osjećaj sigurnosti), te zadovoljavajuću razinu samopoštovanja kod djeteta kao preduvjete za samostalno iniciranje i organiziranje aktivnosti u vrtiću. To potvrđuju i Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca i Letica (2004) ističući kako dijete koje ima nisko samopoštovanje neće imati ni samopouzdanje (povjerenje u vlastite sposobnosti), a to znači da će se bojati i započeti neku aktivnost, jer neće vjerovati u mogućnost uspjeha u njoj. Suprotno, dijete visokog samopoštovanja bit će motiviranije, ustrajnije, a samim time i uspješnije u svemu što poduzima. Visoko samopoštovanje je, stoga, i preduvjet i produkt samoorganiziranih aktivnosti u vrtiću.

Slunjski (2011) naglašava svrhovitost samoiniciranih i samoorganiziranih aktivnosti djece za njihovo učenje. U takvim aktivnostima djeca težinu zadatka prirodno usklađuju sa svojim individualnim i razvojnim mogućnostima, što pozitivno djeluje na njihovu motivaciju i pojačava spremnost na daljnje aktivnosti. Povoljan rezultat takvih aktivnosti Slunjski (2011) uočava i u mnoštvu znanja i razumijevanja koja djeca uspijevaju samostalno izgraditi, a za koja smatra da im predstavljaju dobar temelj učenja s razumijevanjem u kasnijim fazama njihova formalnog školovanja.

Dijete slijedi svoj interes, svoju intrinzičnu motivaciju, koja ga vodi ka novim spoznajama, novim nezaboravnim iskustvima, novim vještinama. Također, od mnoštva smjerova u kojima aktivnost može ići, dijete odabire onaj koji je njemu najzanimljiviji, najizazovniji, najprimjereniji u odnosu na već stečena znanja, iskustva i sposobnosti, a time i najsvrhovitiji u kontekstu razvoja i učenja.

Samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti djece u predškolskoj ustanovi višestruko su korisne za razvoj djeteta u samopouzdanu, odgovornu, kreativnu, poduzetnu i uspješnu odraslu osobu. Prema *NKRPOO* (2014), samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti djece potiču razvoj ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, ponajviše inicijativnosti i poduzetnosti, ali i građanske kompetencije. Razvijajući ove kompetencije, dijete stječe samopouzdanje, samopoštovanje i pozitivnu sliku o sebi, sposobnost da vlastite ideje iznosi i ostvaruje u različitim aktivnostima, te sposobnost planiranja i vođenja aktivnosti. Razvija i kritičke sposobnosti, odgovorno ponašanje, te sposobnost za sudjelovanje u demokratiskim odnosima. Samoorganizirane aktivnosti kod djeteta razvijaju asertivno ponašanje, jer ga potiču na donošenje odluka i izbora, ostvarenje vlastitih prava i iznošenje i zastupanje vlastitog mišljenja (zauzimanje za sebe). Također, takve aktivnosti kod djeteta razvijaju neovisnost i racionalan pristup životu. Odgojno-obrazovni proces koji se oslanja na samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti djece omogućuje cjelovito učenje (jedino prirodno za dijete), razvoj metakognitivnih sposobnosti i razvoj opće kreativnosti kao poželjne osobine u suvremenom društvu (*NKRPOO*, 2014).

Samoorganizirane aktivnosti djece su, dakle, sve one aktivnosti koje iniciraju, osmisle, organiziraju i kojima upravljaju djeca; samostalno ili u interakciji s vršnjacima, bez izravnog vođenja odgojitelja. To mogu biti razne simboličke igre ili igre s pravilima, aktivnosti istraživačkog ili pak stvaralačkog (umjetničkog) tipa. Samoorganizirane glazbene aktivnosti kod djece najčešće podrazumijevaju istraživanje zvukova i glazbe te korištenje nekog oblika glazbene aktivnosti u svakodnevnoj igri, a s dobi sve češće poprimaju i stvaralački karakter.

2.3. Glazbeno stvaralaštvo i utjecaj glazbenih aktivnosti na djetetov razvoj

»Dijete je kreativno biće sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima« (*NKRPOO*, 2014, str. 36). Ipak, kreativnost se treba njegovati i poticati različitim

oblicima izražavanja i stvaranja. Fizičko i socijalno okruženje će, ističe se nadalje u *NKRPOO* (2014), poticati razvoj kreativnosti kod djece ako se u njemu, između ostalog, osnažuju različiti simbolički izričaji, ako se djecu potiče na stvaralačko izražavanje vlastitih ideja, iskustava i emocija u nizu „umjetničkih“ područja uz korištenje različitih izražajnih medija, ako se potiču aktivnosti djece koje se oslanjaju na kreativno stvaranje, a ne na uvježbavanje i ponavljanje, ako se potiče inicijativa djece u području stvaralaštva, te ako se pažnja posvećuje procesu stvaranja i izražavanja djece, a ne (samo) rezultatu tog procesa. Orijentiranost na proces posebno je važna, jer »djetetu je važno da stvara, ono ima potrebu za tim« (Gospodnetić, 2015). Njemu je proces stvaranja jednako važan kao i rezultat, a onog trenutka kada rezultat postane mjera djetetove uspješnosti, dovodi se u pitanje ostvarivanje njegovog punog stvaralačkog potencijala. Djetetova orijentiranost na proces izraženija je u glazbenim aktivnostima jer je u njima rezultat, radi prirode glazbene umjetnosti (glazba je vremenska umjetnost), „neopipljiv“.

Glazbeno stvaralaštvo u odgojno-obrazovnom procesu vrtića vidljivo je u brojnim glazbenim aktivnostima. Od sviranja različitih instrumenata, preko njihove izrade pomoću neoblikovanog materijala, do zapisivanja notnih zapisa izmišljenih kompozicija. Od aktivnog slušanja i pokreta uz glazbu, preko istraživanja vlastitog glasa i sposobnosti pjevanja, do osmišljavanja koreografije ili teksta pjesme. Mogućnosti je mnogo, a smijer u kojem će se pojedina aktivnost razvijati ovisi o neograničenoj kreativnosti djece koja ju iniciraju, te adekvatnoj podršci i poticaju odgojitelja. Utjecaj takvog procesa na razvoj djeteta tada će biti pozitivan, a dijete će imati mogućnost ostvariti svoj puni potencijal u glazbi.

Glazbene aktivnosti bilo istraživačkog, stvaralačkog ili vođenog tipa, imaju višestruke koristi za djetetov razvoj. One pozitivno utječu na razvoj osjetljivosti za zvuk, melodiju i ritam, na razvoj verbalne i neverbalne komunikacije, na bogaćenje riječnika i na razvoj govornog aparata, na pojavu glasovne analize i sinteze, na kognitivni razvoj (pamćenje, mišljenje, koncentracija, opažanje), na razvoj fine i krupne motorike, te vizualne i auditivne percepcije (Hansen, Kaufmann i Burke Walsh, 2004). Postoje i indikacije da glazbene aktivnosti pozitivno utječu na rano učenje stranog jezika upravo radi razvijanja sluha i ritma, što je za usvajanje novog jezika od iznimne važnosti. Također, putem glazbenih aktivnosti djeca mogu i širiti svoju spoznaju kroz igru i zabavu (npr. zvukovi pojedinih instrumenata, njihovi

nazivi, pa čak i notno bilježenje glazbe). Miočić (2012) ističe kako se kroz umjetnička područja razvija i kreativno mišljenje.

»Kreativno mišljenje podrazumijeva fleksibilnost mišljenja, inventivnost, sklonost k istraživanju, sposobnost da se postavljeni problem riješi na nov originalan način, a bit ovakvog mišljenja jest istraživački pristup« (Miočić, 2012, str. 74).

Marić i Nurkić (2014) ističu kako su znanstvenici, koji su se bavili utjecajem glazbe na razvoj djeteta, otkrili da se slušanjem instrumentalne klasične glazbe poboljšava pamćenje, koncentracija i pažnja. »Ona utječe na inteligenciju, kreativne sposobnosti, maštu te socijalnu interakciju među djecom« (Marić i Nurkić, 2014, str. 17). Ne smije se zanemariti i važnost glazbenih aktivnosti u socio-emocionalnom razvoju djeteta. Prema Hansen i sur. (2004), najvažnija uloga glazbe u životu djeteta vezana je upravo za njegov emocionalni razvoj. Svaka melodija, kakva god ona bila, prenosi određenu emociju koja dijete stimulira i psihički i fizički. Ako je melodija karakterom vesela, dijete će se tako i osjećati, a možda i zaplesati. Ako je pak melodija tužna, dijete će preslikati tu emociju na sebe, možda čak i zaplakati. Glazba privlači veći broj djece i odraslih, pa tako ona ima velik značaj za razvoj osjećaja pripadnosti i zajedništva. Lako je uključiti se u glazbene aktivnosti – one su uvijek društvenog karaktera što će djeci olakšati ulazak u međusobne interakcije. Glazbene aktivnosti imaju i terapijski učinak, pogotovo za djecu s poremećajima u ponašanju, na primjer, odličan su poticaj agresivnoj djeci na samokontrolu. Iz tih razloga ne treba u potpunosti odustajati od glazbenih aktivnosti vođenog karaktera, iako se sve više teži slobodnim, istraživačkim i stvaralačkim glazbenim aktivnostima djece koje proširuju spektar pozitivnih utjecaja glazbenih aktivnosti na djetetov razvoj. U najširem smislu isticanja vrijednosti glazbenih aktivnosti za dječji razvoj, one predstavljaju kontekst topline, ugone i radosti – nezaobilaznih faktora kvalitetnog života unutar predškolske ustanove (Marić i Nurkić, 2014).

Sposobnosti koje dijete razvija glazbenim odgojem Miočić (2012) dijeli na senzorne ili perceptivne, izražajne, kreativne, manualne, intelektualne i ostale sposobnosti, te ih smatra složenim mentalnim funkcijama za čiji su razvoj, uz značajan udio genetskih činitelja i vlastite aktivnosti svakog pojedinca, presudne godine najranijeg djetinjstva te poticajna socijalna sredina. Poseban utjecaj na pojavu i održavanje samoorganiziranih glazbenih aktivnosti istraživačkog i stvaralačkog karaktera imaju i prostorno-materijalno okruženje i djelovanje odgojitelja o čemu je riječ u nastavku.

2.4. Prostorno-materijalno okruženje u kontekstu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece

Pojava samoorganiziranih aktivnosti djece izravno ovisi o kvaliteti, kako socijalnog, tako i prostorno-materijalnog okruženja. Mnogi se autori slažu da je prostor „treći odgojitelj“ (prema Reggio pedagogiji Loris Malaguzzi), te da neizravno pomaže djeci u organiziranju vlastitih aktivnosti ukoliko je kvalitetno koncipiran. Nadalje, Miljak (2009) ističe da okruženje izravno poručuje kakvu sliku o djetetu, njegovu učenju, odgoju i obrazovanju odgojitelj zastupa i primjenjuje u svakodnevnom radu, što svakako treba imati na umu kod kreiranja fizičkog okruženja skupine. U *NKRPOO* (2014), ali i mnogim drugim publikacijama domaćih i stranih autora nalazimo jasno iznesene karakteristike kvalitetnog prostorno-materijalnog okruženja koje promovira vrijednosti na kojima se temelji suvremeni odgoj i obrazovanje u predškolskim ustanovama. U kontekstu poticanja samoorganiziranih aktivnosti djece neke od takvih karakteristika su: dostupnost materijala djeci, njihova raznolikost i raznovrsnost, vizualna privlačnost, logična ponuda materijala itd., ali i takva prostorna organizacija koja potiče interakciju među djecom, koja pruža mogućnost grupiranja u manje skupine i omogućuje nesmetano bavljenje aktivnostima, te pridonosi ugodnom ozračju u skupini (*NKRPOO*, 2014; Slunjski 2008, 2012). Također, za pojavu samoorganiziranih aktivnosti ključna je fleksibilnost odgojno-obrazovnog procesa koja, prije svega, osigurava djeci slobodan izbor aktivnosti (u skladu s njihovim interesima, sposobnostima i potrebama), te dovoljno vremena za te iste aktivnosti i njihovo razvijanje.

Starc i sur. (2004) ističu kako sva djeca pri rođenju imaju biološku osnovu za razvoj glazbenih sposobnosti, ali su u tom području veće individualne razlike nego u, primjerice, području govornih sposobnosti, koje su također urođene. Time dokazuju velik utjecaj poticajnog glazbenog okruženja na razvoj glazbenih sposobnosti. Stoga je, prije svega, važno »...voditi brigu o tome da okruženje u kojem djeca istražuju zvukove, tonove i melodije, bude povezano s osjećajem ugone i zadovoljstva« (Slunjski, 2008, str. 42). Glazbeni centar u sobi dnevnoga boravka treba nuditi mnoštvo raznovrsnih glazbala koja će djeca samostalno i spontano upotrebljavati, istraživati te stvarati različite zvukove, tonove i melodije. Prema Slunjski (2008), raspon materijala pogodnih za glazbeni centar je zaista širok; od pravih glazbenih instrumenata i instrumenata iz Orffovog instrumentarija, do ručno izrađenih

instrumenata od neoblikovanog materijala i instrumenata koji proizvode različite zvukove iz prirode (školjke, komadići drva, stakla, kamena, metala...). Poželjni su i neobični instrumenti drugih kultura, dok instrumenti koje djeca izrade samostalno ili uz pomoć odgojitelja imaju posebnu vrijednost.

»Poticajno glazbeno okruženje vrtića svakako uključuje i stalnu dostupnost uređaja za reprodukciju glazbenih djela (kazetofon, CD player), kao i kolekciju glazbenih djela (dječjih pjesama, primjerene klasične glazbe i slično, te snimaka zvukova iz prirode)« (Slunjski, 2008, str. 42).

Za poticanje neovisnosti i glazbenog stvaralaštva sve navedeno treba biti djeci dostupno, tj. »...materijale treba nuditi tako da ih djeca mogu upotrijebiti samostalno, bez puno pomoći odraslih« (Slunjski, 2008, str. 42). Gospodnetić (2015) dodaje kako je važno da prostor bude tako organiziran da jasličkoj djeci omogućuje puzanje, tek prohodaloj djeci vježbanje hodanja, a predškolskoj djeci plesanje, što je njihova prirodna potreba čim čuju glazbu. »Velik prostor će i sam potaknuti djecu na ples, kao što akustičan prostor potiče na pjevanje« (Gospodnetić, 2015, str. 52).

2.5. Uloga odgojitelja u samoorganiziranim glazbenim aktivnostima

»Uključenost odgojitelja u aktivnosti u kojima djeca istražuju svoje glazbeno okruženje mnogo je suptilnija od reprodukcije pjesmica za djecu. Ona nije usmjerena na poučavanje i uvježbavanje djece pjesmicama, nego na glazbeni doživljaj i poticanje djece na istraživanje i stvaranje različitih zvukova, tonova i melodija te otkrivanje glazbe uopće« (Slunjski, 2008, str. 42).

Općenito, u samoorganiziranim aktivnostima uloga odgojitelja je da promatra i dokumentira, kako bi mogao steći dobar uvid u aktivnost djeteta, u njegove interese i sposobnosti, te adekvatno intervenirati ukoliko za tim ima potrebe (adaptacije u prostoru, pomoć, poticajna pitanja i sl.). Prema Slunjski (2008), preduvjet svake kvalitetne intervencije odgojitelja u aktivnostima djece upravo je dobro razumijevanje tih aktivnosti i same djece, gdje dolazi do izražaja odgojiteljevo umijeće promatranja, proučavanja, zapažanja, analiziranja... Ista autorica ističe kako takvo umijeće ne dolazi spontano, već se ono stječe i razvija.

U kontekstu planiranja glazbenih aktivnosti, odgojitelji ne bi trebali imati precizan plan za njih, bez obzira radi li se o aktivnostima vođenog tipa ili o onima s istraživačkim i stvaralačkim karakterom. »Precizno planiranje aktivnosti djece, tj.

usmjerenost na vlastiti plan, odgojitelja može učiniti neosjetljivim za uočavanje stvarnih interesa, potreba i znanja djece« (Slunjski, 2008, str. 67). Autorica daje dva primjera dobre prakse u kojima su odgojiteljice, iako provodeći vođenu glazbenu aktivnost, pokazale osjetljivost na dječje interese i priznale njihovu autonomiju. Nisu inzistirale na svom planu aktivnosti, ili ga nisu niti imale, što im je omogućilo da budu više usmjerene na djecu, nego na sadržaj aktivnosti. Nisu postavile razvojne zadatke koje će dijete tim aktivnostima ostvariti – one su bile te koje su imale zadatak: pratiti interes djece i djelovati u skladu s njim. Nepostojanje konkretnog plana omogućilo im je uvažavanje dječje inicijative i poticanje njihovog aktivnog sudjelovanja i autentičnog razvoja njihovih aktivnosti na primjeren, nenametljiv i suptilan način (prema Slunjski, 2008). Ista autorica ulogu odgojitelja u aktivnostima ovog karaktera sažima u sljedećoj rečenici:

»Umjesto preciznog planiranja, odgojitelji promišljaju i djeci nude mogućnosti (stvaraju okruženje za istraživanje i učenje), pažljivo promatraju što djeca rade i nastoje poduprijeti smjer u kojem djeca razvijaju vlastite aktivnosti« (Slunjski, 2008, str. 67).

Nadalje, »...odgojitelj od djece ne očekuje memoriranje i reproduciranje informacija. Umjesto toga, on djeci nastoji osigurati raznolike doživljaje i zanimljiva, kvalitetna iskustva« (Slunjski, 2008, str. 96). Da bi to mogao, odgojitelj mora napustiti predrasudu da su za dječji razvoj svrhovite samo one aktivnosti koje su precizno isplanirane i upravljane neposredno od strane odgojitelja, te naučiti vrednovati proces, a ne samo rezultat.

3. NACRT AKCIJSKOG ISTRAŽIVANJA (AI)

3.1. Kontekst istraživanja

Istraživanje je provedeno u pedagoškoj godini 2016./2017. u centralnom objektu javne predškolske ustanove u Zagrebu, koja djeluje na sveukupno osam lokacija. Prostorno-materijalni i tehnički uvjeti ustanove u skladu su s *Državnim pedagoškim standardom*. Odgojno-obrazovni rad u skupinama temeljen je na *Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju, Programskom usmjerenju odgoja i obrazovanja predškolske djece te Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (preuzeto iz *Godišnjeg plana i programa rada Dječjeg vrtića „Tratinčica“ za 2016./2017. godinu*).

Istraživanje predstavljeno u ovom radu provedeno je u jednoj odgojnoj skupini navedene ustanove (centralni objekt), a sastavni je dio većeg akcijskog istraživanja pod nazivom *Frekvencija istraživanja zvuka i razvijanja odnosa prema glazbi u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Sudionici cijelog istraživanja navedeni su u nastavku.

3.2. Sudionici istraživanja

U navedenom istraživanju sudjelovala su djeca iz tri odgojne skupine različite dobi (starija jaslička dob, mlađa vrtićka dob i srednja-starija vrtićka dob), njihovi roditelji i matične odgojiteljice, te pedagogica pripravnica KK, kao inicijator i kritički prijatelj u istraživanju. U svakoj je odgojnoj skupini istraživanje napredovalo u svom jedinstvenom smjeru, a u ovom je radu prikazano istraživanje u srednjoj-starijoj vrtićkoj skupini, *Ptičice*, čija je odgojiteljica autorica ovog rada.

U skupini *Ptičice* (odgojiteljice VL i MN) je u vrijeme AI bilo upisano 24-ero djece u dobi od 5 do 7 godina. Četvero djece imalo je status školskih obveznika te je s njima provoden program predškole. Troje, od njih četvero, imalo je teškoće u razvoju. Roditelji djece u skupini bili su većinom spremni na različite oblike suradnje. Odgojiteljice skupine značajno su se razlikovale po iskustvu, ali su se u odgojno-obrazovnom radu međusobno nadopunjavale i dogovarale oko svih pitanja u skupini.

3.3. Istraživačka pitanja

U kontekstu provođenja samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u predškolskoj ustanovi, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

- Kako povećati učestalost samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu u predškolskoj ustanovi?
- Doprinosu li samoinicirane i samoorganizirane glazbene aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu poticanju djetetovog glazbeno-stvaralačkog izraza?

3.4. Identifikacija problema – okolnosti i snimka početnog stanja

U skupini *Ptičice* se od njenih početaka njeguje prosocijalno ponašanje, uvažavanje tuđih prava i međusobnih razlika te mirno rješavanje sukoba što je rezultiralo

izraženim prijateljskim odnosima među djecom i stanovitom razinom empatije u skupini. Treba istaknuti kako je većina djevojčica upisana u *Kraći program Ritmike i plesa* unutar ustanove, dok je većina dječaka odabrala nogomet kao izvanvrtićku aktivnost što bitno utječe na interese djece unutar skupine. Većinom je prisutan projektni način rada te se djecu nastoji maksimalno uključiti u kreiranje odgojno-obrazovnog procesa. Kvalitetno opremljen prostor, organiziran po centrima aktivnosti, u kojima djeca tijekom čitavog dana imaju priliku za samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti u manjim skupinama, doprinosi pretežno zaigranoj, opuštenoj i obiteljskoj atmosferi.

Početno stanje relevantno za ovo istraživanje identificirano je kroz analizu prostorno-materijalnog okruženja glazbenog centra, odgojno-obrazovnog procesa u kontekstu glazbenih aktivnosti, te kroz analizu osobnih stavova odgojitelja o glazbenim aktivnostima i percepciji vlastite uloge u istima.

Glazbeni centar bio je smješten uz centar građenja što je djeci nudilo dovoljno prostora za glazbene aktivnosti i izražavanje kroz ples i pokret. Materijal je bio dostupan, ali nesortiran, složen u ukrašene kartonske kutije koje su stajale jedna na drugoj, a iz kojih su djeca birala glazbala ovisno o interesu. Ponuda materijala mogla se podijeliti na:

- drveni štapići oslikani u suradnji s roditeljima, šuškalice i „maracas“ zvečke izrađene od pedagoški neoblikovanog materijala također u suradnji s roditeljima
- plastične „maracas“ zvečke, praporci na dršci („zvončići“), jedan dotrajao metalofon, četiri trianglera sa samo jednim batićem, jedan „guiro“ krokodil, nekoliko različitih plastičnih defova
- slikovni materijal s klasičnim glazbalima

Glazbene aktivnosti koje su odgojiteljice provodile u svojoj odgojno-obrazovnoj praksi su: usvajanje i ponavljanje pjesmica i brojalica različitim metodičkim postupcima (npr. sviranje metra drvenim štapićima, sviranje po tijelu, usvajanje teksta pomoću slikovnih aplikacija itd.), tradicijske, folklorne igre (igre s pjevanjem), igre *Glazbeni kipovi*, *Pokaži što znaš* i *Mikrofon je tvoj*, sviranje vlastitog imena drvenim štapićima, ples uz klasičnu i pop glazbu i slično. Djeci je posebno atraktivna

bila radna aktivnost pospremanja uz glazbu – igra *Uredni glazbeni kipovi*, koja je upravo i nastala kao odgovor na dječje interese.

Iz inicijalnog diskursa (kritički prijatelj i odgojitelji):

Odgojiteljica VL: Čim sam došla u ovu skupinu, primijetila sam da većina djece nerado sudjeluje u radnoj aktivnosti pospremanja igraćaka i da uvijek ista djeca (njih nekoliko) pospremaju cijelu sobu. Razmišljajući o najboljim načinima motivacije na tu, ne tako omiljenu aktivnost, shvatila sam da bi bilo dobro prvo otkriti koja im je omiljena aktivnost, pa ih motivirati pomoću te aktivnosti. Ubrzo su mi djeca pokazala da obožavaju igru „Glazbeni kipovi“, pa je igra „Uredni glazbeni kipovi“ bio nekako logičan izbor. Ja bih najavila pospremanje, pustila bih glazbu i u nejednakim intervalima zaustavljala glazbu. To je djeci bilo izrazito zabavno, jer su se znali naći u nemogućim pozama, s hrpom kocaka u rukama, na jednoj nozi i tako su trebali čekati da glazba ponovno krene. Osim što su sva djeca sudjelovala u radnoj aktivnosti i doista u njoj uživala, soba je bila „ekspresno“ brzo pospremljena, pa smo imali više vremena za druge, nadolazeće aktivnosti. U početku sam mijenjala glazbu svaki dan, ali onda sam pronašla idealnu glazbu za pospremanje (klasična glazba adaptirana za aerobik – brzi tempo, dinamika) i ostala vjerna njoj. Ubrzo su djeca počela pospremati čim bi čula početak te glazbe, bez mog prethodnog najavlivanja.

Transkript 1. **Kako je nastala igra „Uredni glazbeni kipovi“**

Tijekom popodnevnog odmora djeca su najčešće slušala instrumentalnu glazbu Richarda Claydermana ili sličnu, opuštajuću glazbu, te audio priče s mnogo glazbenog sadržaja.

Samoinicirane i samoorganizirane glazbene aktivnosti bile su prisutne, ali rijetke, te je veći naglasak bio na plesu, dok su aktivnosti sviranja, pjevanja i istraživanja različitih zvukova bile puno rjeđe.

Iz inicijalnog diskursa (kritički prijatelj i odgojitelji):

Kritički prijatelj: Što općenito mislite o potrebi postojanja glazbenog centra, odnosno centra za istraživanje zvuka u odgojnoj skupini?

Odgojiteljica VL: Mislim da ćemo se tu svi složiti da je djeci potrebno osigurati što više različitih i raznovrsnih poticaja i materijala za učenje i istraživanje, jer su i oni različiti. Svatko ima svoje interese, uči i istražuje na svoj način. Pa i

Gardnerova teorija višestrukih inteligencija nam to potvrđuje, tako da mislim da je glazbeni centar neizostavni dio sobe dnevnog boravka u svim dobnim skupinama. Uostalom, djeca po prirodi vole glazbu i reagiraju na nju, a da ne govorimo o višestrukoj koristi takvih aktivnosti za cjelokupni djetetov razvoj.

...

Transkript 2. *Osobni stavovi odgojitelja*

Iz inicijalnog diskursa (kritički prijatelj i odgojitelji):

Kritički prijatelj: *Kako vidite svoju ulogu u glazbenim aktivnostima djece?*

Odgojiteljica SS: *Naša uloga je poticati istraživanje glazbe, zajedno s djecom istraživati i igrati se glazbom, osigurati im adekvatne prostorno-materijalne uvjete za takve aktivnosti, pjevati i svirati s njima, slijediti njihov interes.*

Odgojiteljica VL: *Slažem se s kolegicom. Dodala bih samo da bi se uloga odgojitelja trebala mijenjati u odnosu na dob djece. Naravno da s mlađom djecom treba zajednički istraživati i pritom paziti da nismo nametljive i da ne remetimo smjer takvih aktivnosti, već da slijedimo dijete. Ali sa starijom djecom ta uloga možda i nije toliko izražena. Možda se sa starijom djecom više ističe naša uloga promatrača i moderatora. Znači da promatramo djecu, uočavamo njihove interese i omogućujemo im provedbu njihovih ideja u vidu materijalnih sredstava, a pritom naravno pazimo na sigurnost djece i socio-emocionalno ozračje.*

I još bih dodala da iako vidim veliku dobrobit u glazbenim aktivnostima slobodnog karaktera, smaram da ne bismo trebali potpuno odustati od vođenih glazbenih aktivnosti i frontalnog rada, jer sam primijetila da se u takvim aktivnostima djeca koja su inače malo povučenija puno lakše opuste, otvore i dođu do izražaja. Takav način im jednostavno više paše.

Odgojiteljica BP: *Ničega pretjerano nije dobro, tako i frontalnog rada. Ali u jednom se momentu u danu moramo okupiti zajedno, sjesti u krug, pogledati jedni druge, slušati, doživjeti. Tako njegujemo zajedništvo i upravo se kroz glazbene aktivnosti vođenog karaktera to najbolje vidi, jer zajedno stvaramo zvuk, pjesmu, skladbu...i pritom se ludo zabavljamo.*

Odgojiteljica MN: *Ja bih se složila sa svojim kolegicama, ali moram primijetiti i naglasiti da se naša uloga mijenja kako napreduje struka. Mi smo prije imali sasvim drugačiju ulogu. Sada se sve više nastoji djecu uključiti u planiranje i provođenje odgojno-obrazovnog rada i mislim da tu mi „stari“ odgojitelji možemo*

puno naučiti od vas „mladih“, jer, eto, mi nismo učili tako raditi kad smo se školovali. Naravno da smo razvijali autonomiju kod djece, al ne na ovaj način o kojem se danas priča. Glazbene aktivnosti su prije uvijek bile vođenog tipa.

Kritički prijatelj: *E pa zato smo ovdje. Da učimo jedni od drugih, steknemo sigurnost i unaprijedimo vlastite profesionalne kompetencije. Tome i služe akcijska istraživanja.*

Transkript 3. **Osobni stavovi odgojitelja**

Analizom fotodokumentacije i kritičkom refleksijom dobivena je jasna slika početnog stanja i problema:

- oskudna ponuda materijala za istraživanje zvuka i izražavanje glazbom, te njihova nestrukturiranost
- rijetka pojava samoiniciranih aktivnosti sviranja instrumenata i istraživanja različitih zvukova
- nesigurnost odgojitelja u ostvarivanju svoje uloge u samoorganiziranim glazbenim aktivnostima djece

Iz uvida u početno stanje te identificiranih problema proizašli su ciljevi istraživanja za skupinu *Ptičice*.

3.5. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja su:

- obogatiti prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra u sobi dnevnog boravka,
- probuditi i potaknuti dječji interes za glazbene aktivnosti i istraživanje zvuka,
- povećati učestalost samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti u skupini,
- poticati i razvijati stvaralaštvo u sviranju i plesu,
- ojačati kompetencije odgojitelja u provođenju stvaralačkih glazbenih aktivnosti i adekvatnom poticanju samoorganiziranih glazbenih aktivnosti,
- uvježbati vještinu refleksije i samorefleksije odgojitelja i djece.

3.6. Tehnike praćenja i dokumentiranja tijeka i učinaka AI

Najčešće korištene metode prikupljanja podataka i dokumentiranja tijeka i učinaka ovog istraživanja su:

- fotografiranje djece i odgojitelja (foto dokumentacija),
- snimanje kamerom djece i odgojitelja (video dokumentacija),
- snimanje diktafonom djece i odgojitelja (audio dokumentacija, transkripti),
- analiza bilješki odgojitelja iz pedagoške dokumentacije,
- kritičke refleksije odgojitelja i kritičkog prijatelja bazirane na prethodno navedenoj dokumentaciji,
- razgovori s djecom.

Nakon svake provedene aktivnosti slijedila je refleksija i samorefleksija odgojitelja u prisustvu kritičkog prijatelja uz pregled fotografija i snimaka iz aktivnosti.

Kritički prijatelj i odgojitelji svih odgojnih skupina uključenih u istraživanje sastajali su se povremeno, u prosjeku jednom u mjesecu, kada su dijelili iskustva, izvještavali o dotadašnjim aktivnostima, donesenim zaključcima i planiranim akcijama za nadolazeće razdoblje, te dolazili do novih zaključaka i spoznaja vezanih za vlastitu praksu.

3.7. Kritički prijatelj

»Za ustanovljivanje stvarne kvalitete rada, svakom od nas potreban je „drugi par očiju“, tj. tzv. „*refleksivni prijatelj*“ ili „*prijatelj – kritičar*“ koji nas može upozoriti na ono što sami nismo u stanju vidjeti i čija nam mišljenja mogu pomoći kako bismo se poboljšali« (Slunjski, 2008, str. 194).

U ovom istraživanju tu je ulogu imala pedagogica pripravnica KK, koja je ujedno dala i inicijalni poticaj istraživanju, no nerijetko su odgojiteljice iz drugih skupina, uključenih u istraživanje, preuzele tu ulogu s ciljem zajedničkog napretka u praktičnom radu. Ovakav je odnos pozitivno utjecao na profesionalni razvoj svih odraslih sudionika u istraživanju, ali je i posredno djelovao na kvalitetu življenja djece u skupinama, a samim time i na cjelokupni razvoj djece uključene u istraživanje.

Osim sudjelovanja u refleksijama s odgojiteljima, u kojima je nastojao osvijestiti neosvijesteno i pomoći odgojiteljima u mijenjanju odgojno-obrazovne prakse, kritički prijatelj bio je i tehnička podrška, poglavito u dokumentiranju tijeka AI.

4. TIJEK ISTRAŽIVANJA

4.1. Okvirni plan istraživanja

Nakon uvođenja odgojitelja u metodologiju akcijskog istraživanja, identificirano je početno stanje kroz analizu prostorno-materijalnog okruženja glazbenog centra, odgojno-obrazovnog procesa u kontekstu glazbenih aktivnosti, te kroz analizu osobnih stavova odgojitelja o glazbenim aktivnostima i percepciji vlastite uloge u istima. Iz tih su analiza proizašli ciljevi istraživanja, te je postavljen okvirni plan AI, temeljen na teorijskim i praktičnim znanjima o prostorno-materijalnom okruženju, ulozi odgojitelja i općenito o razvojnim karakteristikama djece i načinu njihova učenja.

Okvirni plan ovog AI čine dva kruga. U prvom krugu planirano je uvođenje promjena u prostorno-materijalnom okruženju, dok je u drugom krugu planiran veći naglasak na praktičnom djelovanju, aktivnom sudjelovanju i ulozi odgojitelja u kontekstu glazbenih aktivnosti te na stjecanje kompetencija odgojitelja za provođenje stvaralačkih i poticanje samoorganiziranih glazbenih aktivnosti. Radi prirode akcijskih istraživanja, vremenski okvir za provođenje istraživanja nije postavljen, a ciljevi i plan istraživanja percipirani su kao fleksibilni i podložni promjeni.

Nakon provedena dva kruga, a na inicijativu odgojitelja, AI se nastavlja kroz treći krug u kojem se veća pažnja posvećuje suradnji s roditeljima i drugim sustručnjacima izvan ustanove koji mogu doprinijeti bogaćenju odgojno-obrazovnog procesa u kontekstu glazbenih aktivnosti i stjecanju novih znanja i iskustava djece iz glazbene kulture.

Okvirni plan za uvođenje promjena u prostorno-materijalnom okruženju glazbenog centra u skupini *Ptičice* donose djeca u suradnji s odgojiteljima i kritičkim prijateljem.

4.2. Prvi krug AI – kreiranje promjene u prostorno-materijalnom okruženju

Nakon radne aktivnosti pospremanja i sortiranja postojećih instrumenata, te uklanjanja onih neispravnih, započinjem razgovor u kojem preispitujem dječje stavove o njihovom glazbenom centru. Neodređeni odgovori djece navode me na izjašnjavanje i obrazlaganje svog osobnog stava o istom, nakon čega djeca mijenjaju svoje stavove i sve više uviđaju nedostatke glazbenog centra. Na moj poticaj djeca daju prijedloge kako ukloniti nedostatke, te izražavaju svoje želje i interese.

Iz razgovora s djecom:

Odgojiteljica VL: *Dobro, što predlažete? Kako ćemo riješiti problem?*

(držim kedu i zapisujem prijedloge na malu ploču)

TKu: *Pa možemo popraviti' sve instrumente koji su potrgani.*

MB: *Ili napraviti' nove. Ja hoću ponovno napraviti svoju zvečkicu, jer mi se ova više ne sviđa.*

GB: *Možemo nabaviti neke nove kutije i ukrasiti ih da onda instrumenti budu u novim kutijama, a ne u ovim starim.*

IR: *Teta, a jel možemo napraviti ono veliko što se okreće pa ima zvuk kiše? To imaju Sovice.*

Odgojiteljica VL: *Misliš na kišni štap?*

IR: *Da, da. Kišni štap!*

Odgojiteljica VL: *Može, naravno. Evo pišem... Koje biste još instrumente htjeli imati u kutiću glazbe?*

TKr: *Gitaru!*

DL: *Bubnjeve!*

LB: *Loptu!*

(smjeh)

TKr: *Pa kak' ćeš svirat s loptom?*

LB: *Pa lijepo. S rukama...(pokazuje)*

Odgojiteljica VL: *Evo pišem „lopta“... Dalje?*

DS: *Još nešto po čemu možemo udarati...*

(tišina)

Kritički prijatelj: *Što kažete na bocofon?*

KB: *Bocofon?? A kaj je to?*

Kritički prijatelj: *Neću vam točno reći, ako vas zanima otkrite sami, ali mogu vam*

reći da je to instrument od staklenih boca s vodom unutra.

IR: *A znam! To su one boce koje sviraju.*

Odgojiteljica VL: *Može? Da i to napišem?*

Djeca: *Daaa...*

Odgojiteljica VL: *U redu. ... Imam i ja jedan prijedlog. Što kažete na zvučni memory?*

Djeca: *Što je to?*

Odgojiteljica VL: *Znate što je memory. Pa što mislite, što je onda zvučni memory?*

KB: *Znam ja! To je memory, ali ne sa slikama, nego za zvukom.*

Odgojiteljica VL: *Tako je. Hoćemo i to dodati na popis?*

Djeca: *Možeee....*

TKu: *A teta, a gdje ćemo mi to sve držati kad napravimo?*

Odgojiteljica VL: *Dobro pitanje. Gabi je predložila da donesemo nove kutije i ukrasimo ih. Pitajte roditelje mogu li nam pomoći. Možda nam netko može dati neku staru policu...ili tako nešto...*

...

Transkript 4. *Kreiranje okvirnog plana promjene u glazbenom centru*

Analizom audiosnimke razgovora s djecom i refleksijom s kritičkim prijateljem, sastavljamo okvirni plan za prvi krug AI s kojim upoznajemo djecu i njihove roditelje.

PLANIRANE AKTIVNOSTI (I. krug):

- radionica 1: obnavljanje starih instrumenata
- prikupljanje neoblikovanog materijala od roditelja za izradu novih instrumenata
- radionica 2: izrada novih instrumenata (šuškalice, gitare, bubnjevi)
- radionica 3: izrada novog instrumenta (bocofon)
- radionica 4: izrada zvučnog memoryja
- radionica 5: izrada kišnog štapa (obrada brojalice „*Kiša pada*“, zvukopriča „*Prva kiša*“)

Bilješka odgojitelja 1. *Okvirni plan prvog kruga AI*

Popis planiranih aktivnosti na pokretnoj ploči u sobi dnevnog boravka bio je izložen tijekom cijelog prvog kruga AI i dostupan djeci. Popis je djeci služio kao podsjetnik i

svojevrnsna „check-lista“ na kojoj bi kvačicom označila realizirane aktivnosti, a postojala je i mogućnost nadopune u slučaju pojave novih ideja. Tako je u suradnji s ravnateljicom i pedagogicom pripravnicom KK u skupinu smješten novi instrument – sintetizator zvuka, a aktivnost je naknadno uvrštena na navedeni popis.

Za svaku navedenu aktivnost izrađene su pismene pripreme prema obrascu kojeg je osigurao kritički prijatelj. Iste su priložene ovom radu u poglavlju *Prilozi*. Pismene pripreme doprinijele su kvaliteti svih aktivnosti i refleksiji u akciji, ali i kasnijim kritičkim refleksijama o aktivnostima.

4.2.1. Akcija

Radionica 1: obnova/popravak starih i dotrajalih instrumenata

Odmah nakon opisanog razgovora s djecom, potičem na prvu radionicu popravljanja i obnavljanja starih instrumenata, kako su djeca i predložila. Djeca samostalno organiziraju aktivnost u kontekstu prikupljanja potrebnih materijala (ljepilo, selotejp, pik-traka, škare i sl.). Tijekom aktivnosti promatram i pružam potrebnu pomoć, a djeca za to vrijeme u manjim skupinama timski surađuju, dogovarajući se oko načina popravka starih instrumenata koje su odabrala. Pojedina djeca sudjeluju u aktivnosti samostalno. Na problem nailazi manja skupina djece koja je odlučila popraviti metalofon: „*Teta, mi ovo ne znamo popraviti.*“ Javlja se još nekolicina djece s istim problemom, a jedan dječak nudi rješenje: „*Moj tata to može popraviti. On ima veliku kutiju s alatom za popravljanje.*“ Tako su očevi neke djece, također uključeni u aktivnost. Zajedno sa svojom djecom popravili su instrumente kod kuće i vratili ih u vrtić. Istovremeno se u *Kutiću za roditelje* nalazila obavijest o prikupljanju neoblikovanog materijala za izradu novih instrumenata (poglavlje *Prilozi*), na koju se većina roditelja u kratkom roku odazvala, pa je drugu planiranu radionicu bilo moguće ostvariti već idućeg tjedna.

Radionica 2: izrada šuškalica, gitara i bubnjeva

Drugu sam radionicu s djecom odlučila provesti zajedno s kolegicom, odgojiteljicom MN, radi postizanja kvalitete i bolje podrške djeci. Kritički prijatelj, pedagogica pripravnica KK, također je aktivno sudjelovala u radionici, pružajući istovremeno tehničku podršku u dokumentiranju procesa. Radionica se sastojala od četiri radna mjesta, kako je navedeno i u pismenoj pripremi (poglavlje *Prilozi*), a pedagoški

neoblikovani materijali i pomoćna sredstva, također navedena u pismenoj pripremi, bila su logički raspoređena u prostoru, strukturirana i uredno posložena na stolovima sobe dnevnog boravka.

Materijali su bili ponuđeni odmah nakon doručka, a djeca su se uključivala kada bi se javio interes, neka odmah po dolasku u vrtić, neka malo kasnije, nakon igre s prijateljima. Tijekom radionice birala su aktivnosti prema vlastitom izboru, a mi smo pružale pomoć kada je ona bila potrebna (npr. lijepljenje vrućim ljepilom), poticale djecu na kreativno korištenje ponuđenog materijala, te usmjeravale i preusmjeravale djecu na aktivnosti u skladu s njihovim interesima i potrebama, te prostornim ograničenjima.

U početku je najzastupljenije bilo prvo radno mjesto s ponuđenim raznovrsnim zrnjem za izradu šuškalica. Postepeno se pojavio veći interes za izradu gitara i bubnjeva, s obzirom da je na prvom radnom mjestu nastala gužva. Odmah po nastanku prvih instrumenata, bilo je zastupljeno i radno mjesto za kaširanje istih kako bi se postigla čvrstoća i dugotrajnost instrumenata. Budući da su se neka djeca tek prvi puta susrela s ovom tehnikom, na ovom je radnom mjestu bila potrebna stalna pomoć jedne odgojiteljice.

Na prvom radnom mjestu (izrada šuškalica) djeca su samostalno odabirala posude i zrnje, koristila su različite tehnike punjenja (pomoću lijevka, žlicom, pincetom, prstima itd.), a svakim su punjenjem i pražnjenjem isprobavala zvuk šuškalice kako bi se uvjerila je li to zvuk koji im se sviđa. Samostalno su osmišljavala dizajn šuškalice i davala nam jasne upute kako zalijepiti određeni dio šuškalice pomoću vrućeg ljepila. Manipuliranjem raznovrsnim zrnjem jačala su matematičku kompetenciju (konzervacija količine, prebrojavanje, težina itd.). Istovremeno su međusobno dijelila pomoćna sredstva, ali i savijete za izradu.

Dok su šuškalice djeca izrađivala samostalno (svatko „svoju“), bubnjevi i gitare su rezultat zajedničkog rada. Ovdje je puno više bio izražen timski rad i međusobno dogovaranje, iako je ponuđen materijal ostavljao malo prostora za stvaralaštvo i kreativnost u izradi. Kod izrade gitara, djeca su nizala gumice prema vlastitoj želji i istovremeno isprobavala zvuk svake. Tijekom aktivnosti zaključila su da iste gumice pričvršćene za posude različitih materijala (kartonska kutija, plastična i metalna posuda) proizvode različit zvuk. Djeca koja su radila gitaru od kartonske kutije,

našla su na problem savijanja kutije zbog stezanja gumica. Nisam im ponudila gotovo rješenje, već sam ih uputila na pronalazak materijala s drugih stolova koje bi mogli iskoristiti za učvršćivanje pravokutnog oblika kartonske kutije. Zajedničkim promišljanjem odlučili su unutar kutije staviti dva čvrsta tuljca, što je riješilo problem. Od materijala ponuđenog za izradu bubnjeva djeca su odlučila napraviti jedan zajednički set bubnjeva. Za to su tražila veliku kartonsku ploču, ali kako je nije bilo, odgojiteljica MN predložila je veliku kartonsku kašetu čije je dno poslužilo kao podloga za set. Dvoje je djece bubnjeve radilo samostalno, pa su tako nastala dva pojedinačna bubnja i jedan set bubnjeva.

Kaširali su se bubnjevi i šuškalice, dok su gitare ukrašavane i lijepljene komadićima samoljepljive tapete u raznim bojama. Tako su bubnjevi i šuškalice smješteni na radijatore uz prozore, kako bi se osušili, a gitare su odmah neku djecu potaknule na istraživanje njihova zvuka i sviranje uz ples.

Kad su instrumenti bili gotovi, svi smo sudjelovali u pospremanju i čišćenju sobe dnevnog boravka. Djeca bi pritom često odlazila do svježe kaširanih instrumenata i provjeravala jesu li suhi. Neki bi se samo divili novonastaloj izložbi. Radna atmosfera toga jutra utjecala je na pozitivno ozračje u skupini u kojem se moglo, prije svega, osjetiti veliko zajedništvo.

Nakon dva dana, kada su se instrumenti dobro osušili, realizirana je likovna radionica bojanja instrumenata temperama, a odgojiteljica MN je nanijela bezbojni, sjajni lak, kako bi boje ostale postojane. Gotovi instrumenti su na inicijativu i ponos djece bili izloženi u garderobi do kraja tjedna, kada su vraćeni u glazbeni centar. Jedna je majka donijela i dvije nove velike kutije, koje je ukasila sa svojom kćeri, a koje su poslužile kao mjesto za nove instrumente. Kasnije je jedan otac donio kartonsku policu, pa su kutije mogle stajati na polici, umjesto na podu, što je rezultiralo još boljom dostupnosti instrumenata djeci.

Upoznavanje sa sintetizatorom zvuka

Na moju inicijativu i uz podršku pedagogice pripravnice KK, a u suradnji s ravnateljicom vrtića, skupina *Ptičice* dobila je sintetizator zvuka s pripadajućim stalkom. Kako se ideja za time javila spontano i neplanirano, ova je promjena naknadno dodana u okvirni plan prvog kruga AI. Nekoj djeci je to bio prvi susret s ovim instrumentom, pa sam odlučila uvesti element iznenađenja i provesti aktivnost

uvođenja novog instrumenta i istraživačku aktivnost upoznavanja istog kao centralnu aktivnost u danu, za koju sam izradila pismenu pripremu (poglavlje *Prilozi*).

Planirani poticaji razmješteni po centrima aktivnosti djeci su bili dostupni tijekom cijelog jutra. U jednom trenutku najavljujem iznenađenje, a ubrzo nakon najave ulazi u sobu pedagogica pripravnica KK, noseći sintetizator zvuka. Sva prisutna djeca pokazuju interes i okupljaju se oko novog instrumenta. Dok neka samo promatraju, druga već pritišću tipke. Djeca koja su već upoznata sa sintetizatorom zvuka, imenuju ga i time odgovaraju na znatiželjna pitanja ostale djece. Postepeno nastaje očekivana gužva i guranje. Dječak KB se izdvaja iz gužve i zbunjeno pita: „*Ja ne razumijem, jel' to sad tu došlo za uvijek ili samo za sad?*“ Odgovaram mu kroz smiješak, umirujem djecu i istovremeno podižem sintetizator zvuka na stalak kojeg je u međuvremenu postavila pedagogica pripravnica. Javlja se djevojčica GB: „*Teta, a jel' možemo čuti kako svira?*“ Tada uključujem instrument u struju i počinjem svirati djeci poznatu i omiljenu pjesmicu *Mlin*. Djeca ju odmah prepoznaju i počinju pjevati uz moju pratnju na sintetizatoru zvuka.

Po završetku pjesme, djeca se na moj poziv okupljaju u „krug prijateljstva“ radi dogovora. Ponavljam da novi instrument ostaje u njihovoj sobi, da će im svakodnevno biti na raspolaganju, te potičem na dogovor oko mjesta gdje će sintetizator zvuka stajati i na donošenje pravila za sigurnost djece i zaštitu novog instrumenta. Dogovorena pravila odnose se na ograničenje broja djece (dvoje djece može svirati istovremeno, dok ostali čekaju igrajući se nečim drugim), te na „nježno“ sviranje tipki. Do ovih su pravila djeca došla uz vrlo malo mojeg uplitanja: ja sam samo postavila probleme (premalo prostora i skup i vrijedan instrument), dok su djeca sama došla do rješenja.

Sintetizator zvuka potom je smješten u istraživački centar, odmah pored glazbenog centra, gdje se zainteresirana djeca (većina prisutne djece) odmah okupljaju u želji da isprobaju svirati. Ostala djeca vraćaju se svojim prijašnjim igrama i aktivnostima. Sva se djeca pridržavaju dogovorenih pravila – dok dvoje djece svira, ostali promatraju i čekaju svoj red. Ubrzo uočavam opasnost od pada preko žice adaptera, koja mora priječiti prolaz, radi strujnog priključka preko puta, pa donosim novo pravilo koje djeci dopušta ulazak u centar kroz samo jedan, od postojeća dva prolaza. Kako bih se uvjerila na pridržavanje pravila, povlačim kartonsku policu s glazbenim

instrumentima i njome prijećim put preko žice. Djeca tijekom aktivnosti sama paze na pravovremenu zamjenu kako bi sva djeca koja žele, došla na red, a pritom su vrlo smirena i koncentrirana na ono što rade. Kako se djeca međusobno razlikuju po iskustvu, tako i različito pristupaju sviranju sintetizatora zvuka. Neka sviraju objema rukama, izmjenjujući ih, neka sviraju objema rukama istovremeno, a neka samo jednom rukom. Neka sviraju samo jednim prstom jedne ruke i jednim prstom druge ruke, dok neka sve prste jedne ruke prislone na različite tipke (tzv. „jabuka“) i na taj način sviraju, pazeći da ne pritisnu dva prsta (dvije tipke) istovremeno. Ubrzo primjećuju da neke tipke „prekidaju“ i traže moje objašnjenje. Pojašnjavam kako je sintetizator zvuka star, pa je možda i neispravan. Djeca se zadovoljavaju takvim objašnjenjem i nastavljaju aktivnost s jednakim interesom.

Toga je dana ova aktivnost bila istraživačkog karaktera, te su djeca neplanski pritiskala tipke, ne bi li čula zvuk kojeg svaka tipka stvara. S vremenom se aktivnost razvijala tempom kojeg su diktirala djeca, a ja sam se uplitala u aktivnost samo onda kada je djeci bilo potrebno prijeći na „višu stepenicu“ u istraživanju i stvaranju prvih temelja za nastajanje nove vještine.

Radionica 3: izrada bocofona

U ovoj je radionici aktivno sudjelovalo 13-ero djece. Ostala djeca su povremeno promatrala tijekom radionice. Nekoliko dana prije radionice sam uz pomoć kolegice, odgojiteljice MN, izradila veliki, čvrsti, drveni stalak, dok su staklene bočice prikupili roditelji. Djeca su već bila upoznata s ovim instrumentom iz susjedne odgojne skupine, pa su znala da razina vode u bočicama mora biti različita da bi bočice proizvodile različite tonove. Bilo je sveukupno osam bočica. Većina djece služilo se lijevkom i manjim posudama, dok je nekolicina djece koristilo pipete, kao sporiju tehniku punjenja. Povremeno bi metalnim batićima provjeravala zvuk. Pri tom su zaključila da bočice proizvode različite tonove ako se svira na različitim mjestima iste bočice, te da je zvuk „veseliji“ kada se boca drži za špagu na kojoj visi, umjesto za stakleni dio. Iskoristila sam ovo spontano istraživanje zvuka za razgovor o višim i nižim tonovima, te sam poticala djecu na pjevanje tona kojeg su odsvirala na bočici. Djeca su kroz razgovor došla do neočekivanog zaključka: bočice s više vode proizvode više tonove, dok one napola prazne, proizvode niže tonove (potpuno obrnuto od očekivanja). Prije punjenja, djeca su se sama dogovorila tko će puniti do

koje razine. Kad bi napunila do odgovarajuće razine, premjestila bi se za drugi stol na kojem su bile ponuđene tempere i pipete. Miješanjem boja dobila su nijansu koja im se sviđa. Ja bih učvrstila već zavezanu špagu, te bih objesila bočicu na stalak. Čim je prva bočica obješena na stalak, u aktivnost su se uključila i druga djeca, istražujući novi zvuk.

Neka djeca su se, nakon punjenja bočica, nastavila igrati vodom, pipetama i različitim posudama, dok su druga veliki interes pokazala za nove zvukove. Kako je taj dan bilo manje prisutne djece, nije nastala gužva, te je svako dijete imalo priliku isprobati i istražiti novi instrument. Jedan se dječak osobito dugo zadržao u toj aktivnosti, a nakon nekog je vremena povezano odsvirao šest tonova koji su me podsjetili na jedan dio pjesmice *Visibaba*. Spontano sam počela pjevati, što je i djecu potaknulo na pjevanje poznate pjesme, a dječak je nastavio svirati dio koji je „naučio“. Kad je pjesma završila, primijetio je da jedan ton nije točan i predložio izlijevanje vode kako bi dobio onaj pravi ton. Podržala sam njegovu inicijativu. Izlijevanjem vode dječak je dobio još niži ton. Isprobavanjem je zaključio da treba biti viši od onog početnog, pa je ipak dodao još vode. Bavio se ovom aktivnošću sve dok nije uspio dobiti najsličniji ton onom koji bi odgovarao u pjesmici *Visibaba*. Pohvalila sam njegov trud, a dječak je bio zadovoljan. Za vrijeme užine, pitala sam djecu kako bi se mogao zvati novi instrument. Djeca su dala razne prijedloge i odlučila da neće odabrati niti jedan, već će napisati sva predložena imena i zalijepiti ih na novi instrument. Neka od predloženih imena bila su: *šarena glazbala, stepenice za sviranje, zajednički šareni instrument, dugini instrument, muzički bend...*

Iako je primarni cilj ove radionice bio obogatiti glazbeni centar novim instrumentom i time utjecati na učestaliju pojavu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti, tijekom radionice djeca su spontanom istraživanjem širila spoznaju o višim i nižim tonovima i razvijala senzibilitet za iste. Također, uvježbavala su „glazbeni sluh“ usklađujući svoj glas s tonovima koje su odsvirala na bočicama.

Radionica 4: izrada društvene igre „Zvučni memory“

Ova je radionica provedena dva tjedna nakon izrade bocofona, kako kod djece ne bi došlo do zasićenja novim poticajima. Radionica je provedena u glazbeno-istraživačkom centru. Unatoč manjem prostoru, sva su zainteresirana djeca sudjelovala (8).

Jedna je majka osigurala velik broj jednakih, plastičnih bočica, a još od radionice na kojoj su nastale nove šuškalice, ostalo je zrnja za punjenje. Bočica je bilo dovoljno za 12 parova. Najprije sam ponovila s djecom što je to „memory“ i kako je prilikom izrade potrebno paziti da dva zvuka budu potpuno jednaka. U tu sam svrhu uputila djecu na korištenje žlica, lijevaka i vage, te na prebrojavanje većeg zrnja. Djeca su potpuno samostalno punila plastične bočice raznovrsnim zrnjem, pamtila brojčane vrijednosti (broj žlica, broj zrnja, vrijednost na vagi) i punila drugu bočicu jednako kao prvu. Dva su dječaka (potencijalno darovita) promatrala aktivnost sa strane. Pokušala sam ih potaknuti na aktivnost nekoliko puta, neuspješno. Nakon nekog sam vremena pokušala opet, ovoga puta potičući ih na pronalazak sitnih predmeta u sobi dnevnog boravka koji bi mogli proizvoditi zanimljiv zvuk i kojima bi se mogle napuniti plastične bočice. Budući da je to podrazumijevalo kreativniju aktivnost, dječaci su pristali. Ubrzo su se vratili s plastičnim čavlicima za „Piku-sliku“ i četiri metalna vijka iz istraživačkog centra, te su njima napunili četiri bočice. Tada sam im dala zadatak kojeg su s veseljem prihvatili: provjeriti sve parove jesu li jednaki i obilježiti ih jednakim brojem na dnu bočice. Kad je nova igra bila gotova, njih dvojica su ju prvi zaigrali.

Toga dana je većina prisutne djece isprobala igrati novu igru. Nekima je bila preteška, te nisu imala strpljenja dovršiti ju, dok je drugima bila izrazito zanimljiva. Kao suigrač, primijetila sam da pojedina djeca često pogledavaju dno bočica za pomoć, bez da su prethodno dobro ispitala zvuk svake, pa sam dodatno naglasila pravila igre i potaknula djecu na duže slušanje zvuka u svakoj bočici. Tri su dječaka na takav poticaj odgovorila: „*Ali nama je bolje ovako.*“ Uvažila sam njihov argument uz napomenu da se svaki put kad zaigraju ovu igru, moraju uvjeriti da se drugi igrači slažu s njihovim pravilima. Na refleksiji s kritičkim prijateljem objašnjavam: „*Oni očito još nisu razvojno spremni za ovu igru. Uvažila sam njihov način, jer sam sigurna da će s vremenom pokušati zaigrati prema pravilima – kad će se osjećati spremnima i kad im njihov način dosadi. Smatram da bez obzira što se oslanjaju samo na brojeve na dnu bočica, ipak čuju zvuk kojeg proizvode i razvijaju senzibilitet za njega.*“

Usvajanje nove brojalice „Kiša pada“; radionica 5: izrada kišnog štapa

Višednevno kišno vrijeme poslužilo je kao poticaj brojnim aktivnostima, između ostalog i glazbenoj aktivnosti usvajanja nove brojalice *Kiša pada*. Obrada brojalice zamišljena je kao centralna, zajednička aktivnost kojoj su prethodile jutarnje aktivnosti: zajednička jutarnja tjelovježba (pokretna igra *Tuča-poplava*) i aktivnosti namijenjene radu u manjim skupinama. Poticaji su bili raspoređeni po centrima aktivnosti kako je planirano (poglavlje *Prilozi*), tijekom cijelog jutra, a djeca su birala kojom će se aktivnošću baviti. Osim planiranih, zastupljene su bile i stolno-manipulativne igre, simbolička igra, te sviranje sintetizatora zvuka.

Nakon pospremanja sobe, započinje razgovor o jutarnjim aktivnostima. Referirajući se na trenutno aktualno vrijeme, započinjem razgovor o kiši. U razgovoru djeca sređuju svoja nova zapažanja i iskustva koja su dobila gledajući edukativni spot o kondenzaciji vode. Dječak LM (potencijalno darovit) daje jasno objašnjenje zašto kiša pada. Nakon kratkog razgovora, započinjem motivaciju za glazbenu aktivnost – interaktivnu zvukopriču *Prva kiša*. Priča je bila i svojevrsna zagonetka, jer niti jednom nije spomenuto što je zapravo mala beba iz priče čula. Nakon što su djeca odgonetnula o čemu se zapravo radilo u priči, započela je glazbena aktivnost.

Prvi susret s novom brojalicom *Kiša pada* ostvaren je kroz pljeskanje metra. Nakon kratkog ispitivanja prvih dojmova i razjašnjenja teksta brojalice, nastavljam izgovarati brojalicu, ovoga puta uz sviranje po tijelu (glava – ramena – trbuh – koljena). Treće ponavljanje brojalice ostvareno je kroz sviranje po tijelu obrnutim redoslijedom (koljena – trbuh – ramena – glava). S ciljem razvoja glazbenog stvaralaštva, prepustila sam djeci izmišljanje načina kako svirati po tijelu. Ovaj je metodički postupak, radi velikog interesa djece (sva su djeca htjela dati svoju ideju), potrajao toliko dugo, da sam ostale planirane metodičke postupke usvajanja nove brojalice odgodila za drugi put. Zadnje dijete koje je željelo dati svoju ideju, predložilo je sviranje štapčićima, pa je tako zadnje ponavljanje odsvirano drvenim štapčićima. Broj ponavljanja brojalice bio je dovoljan da djeca isti dan usvoje brojalicu. U aktivnosti je sudjelovalo 20-ero djece.

Kad je aktivnost završila, dječak KB je s veseljem primijetio kako je prestala padati kiša. Predložila sam da iskoristimo suho vrijeme za igru na zraku, a da radionicu izrade kišnog štapa odgodimo za sutradan, što su djeca prihvatila. U popodnevnim

satima je opet padala kiša, te se boravak na zraku nije mogao realizirati, a kako je sav materijal za izradu kišnog štapa bio spreman, odgojiteljica MN je odlučila ipak provesti radionicu.

U radionici je sudjelovao manji broj djece, no kako je u jednom trenutku ponestalo dugih čavala, aktivnost se nastavila i sutradan, pa su i druga djeca mogla sudjelovati u izradi. Većini je djece bilo izrazito zabavno zabijati čavle čekićima, dok je manjem broju djece bilo previše bučno. Ipak, nisu pristali na boravak u mirnijem dijelu sobe, već su sa zanimanjem čekali čuti zvuk kišnog štapa, pokrivajući uši rukama. U aktivnosti je bio prisutan timski rad – djeca su držala veliki tuljac kako bi drugi mogli sigurno udarati čekićima po čavlima, bilo je prisutno izmjenjivanje bez intervencije odgojiteljice, i pomaganje kada bi se neko dijete umorilo od udaranja. Djevojčica FK nikako nije mogla probiti tuljac čavličem. LB joj je u tome pomogao i ostatak čavlića prepustio njoj, što je odgojiteljica MN vidjela i pohvalila. U jednom je trenutku djevojčica GB počela plesati sa strane uz komentar: „*Teta, slušaj – kao da sviraju bubnjeve!*“ Tako se radna aktivnost pretvorila u glazbeno-plesnu.

Kada je kišni štap bio gotov, odgojiteljica MN okupila je djecu oko ploče na kojoj su bili navedeni dječji prijedlozi promjene prostorno-materijalnog okruženja glazbenog centra. Zajedno su ustanovili da su sve planirane aktivnosti realizirane, osim jedne: „*Nismo još donijeli loptu!*“ Odgojiteljica je tada upozorila da, ako žele imati loptu u glazbenom centru, moraju tu loptu koristiti samo za sviranje, a ne za tjelesne aktivnosti, te je djeci prepustila određivanje posljedice za one koji se tog pravila neće pridržavati. „*Pa tko se neće pridržavati pravila, neka mu teta uzme loptu.*“ (DS). Odgojiteljica je tada pohvalila timski rad djece tijekom svih radionica i pitala ih koja im se radionica najviše svidjela. Većina je djece izdvojila izradu kišnog štapa kao najzabavniju radionicu, a sintetizator zvuka kao najdraži novi instrument.

4.2.2. Praćenje

Tijekom provođenja planiranih aktivnosti bila sam aktivni promatrač. Moje bilješke i bilješke kolegice odgojiteljice MN, kao i foto i video dokumentacija, služile su u analizi aktivnosti i reakcija djece u njima – refleksiji o akciji. Primjeri naših bilješki priloženi su u nastavku.

Samoorganizirane glazbene aktivnosti kojima su se djeca bavila tijekom prvog kruga AI su:

- istraživanje zvukova novih instrumenata (šuškalice, bubnjevi, gitare, sintetizator zvuka, bocofon, kišni štap)
- samostalno sviranje novih i starih instrumenata (namjerno stvaranje glazbe)
- igra *Mali orkestar* (zajedničko sviranje novih i starih instrumenata uz dirigenta)
- zadavanje određenog ritma na bubnjevima i ponavljanje zadanog
- igra *Pleši kako sviram* uz sintetizator zvuka
- dramska igra *Balet Petar Pan* uz sintetizator zvuka
- sviranje sintetizatora zvuka prema notnom zapisu
- igra *Mikrofon je tvoj*

Bilješka odgojitelja 2. Samoorganizirane glazbene aktivnosti djece (I. krug AI)

Redovitim refleksijama s kritičkim prijateljem, sređivala sam dojmove iz odgojno-obrazovnog procesa, dolazila do zaključaka bitnih za naredno planiranje, stjecala sam dobar uvid u dječje interese, potrebe i sposobnosti, kao i u smjer u kojem se pojedine aktivnosti svakodnevno razvijaju.

Praćenje razvoja dječjih aktivnosti uz sintetizator zvuka:

Nakon početnog istraživanja kako zvuči svaka tipka, djeca počinju organizirano i namjerno svirati pojedine tipke i na taj način se zapravo počinju kreativno izražavati. To se događa tek nakon tjedan dana boravka sintetizatora zvuka u skupini, a paralelno s tim, aktivnosti pojedinog djeteta počinju duže trajati – dijete se više uživljava. Ubrzo, neka djeca pokazuju interes za učenjem sviranja poznatih pjesmica (TKu, GB, MB), te u tu svrhu obilježavaju tipke bojama, dok ja pišem notni zapis pjesmice „Bratec Martin“ koju su djeca predložila. Ovdje se očituje spontana podjela djece na onu koja koriste ovaj instrument za stvaralačko izražavanje (ML, VK, FK, KB, ES), te onu koja ga sviraju prema zadanom obrascu (TKu, LM, MK, FT, LB). Postoje i djeca koja sudjeluju u aktivnosti na oba načina (GB, MB, TKr, IR, KP).

Ubrzo neka djeca počinju koristiti sintetizator zvuka u pokretnoj igri plesa, što bitno mijenja predviđeni razvoj aktivnosti (predviđeno je skladanje dječjih kompozicija, pjevani govor itd.). Igra ide tako da jedno dijete svira dok drugo dijete, ili više njih,

pokušava plesati onako kako „svirač“ svira, kasnije igra dobiva naziv „Pleši kako sviram“. Obzirom na procjenu sklonosti većine djece u skupini, pojava ovakve igre zapravo i ne iznenađuje. U ovoj je igri veći naglasak na plesu i aktivnom slušanju glazbe koju dijete svira, dok u igri koja se pojavljuje skoro mjesec dana kasnije, u prvi plan dolazi sviranje instrumenta. Radi se o dramskoj igri, također samostalno osmišljenoj od strane djece. Poticaj za ovu igru bio je odlazak tri djevojčice u HNK na balet „Petar Pan“ (u privatnom aranžmanu). Djevojčice su bile pune dojmova te su u „krugu prijateljstva“ svima ispričale detalje. Spomenule su i orkestar koji „je bio sakriven, ali je isto pričao priču na svoj način“(IR). Dan poslije, kada je sintetizator zvuka bio u upotrebi, započela je dramska igra u kojoj je sudjelovalo devetero djece. Djeca su podijelila uloge. Jedno dijete bilo je pripovjedač, jedno je sviralo sintetizator zvuka, te „glumilo“ glazbenu pratnju, dok su ostala djeca plesala. Dijete koje je sviralo, bila je djevojčica koja nije gledala balet u HNK-u, ali je upoznata s pričom. Ona je nastojala sviranjem dočarati ugođaj u priči. Tako se moglo primijetiti da djevojčica kod pojave Petra Pana i njegove igre s Wendy i njenom braćom, svira tipke koje se nalaze na sredini klavijature i to ubrzanim tempom. Kod pojave Zvončice, djevojčica svira više tonove, na desnoj strani klavijature i to vrlo polaganim tempom, „nježnije“. Kod pojave kapetana Kuke, djevojčica pritišće više tipki istovremeno, brzo i jako i to one duboke tonove, na lijevoj strani klavijature. U ovoj je igri bilo jasno kako djevojčica vrlo snažno doživljava više i niže tonove, a to se može reći i za „glumce“ koji su uz njenu pratnju bili puno bolje uživljeni u svoje uloge, te im je ples bio puno izraženiji, bez ustručavanja.

Bilješka odgojitelja 3. **Razvoj dječjih aktivnosti uz sintetizator zvuka**

Refleksija u akciji također je bila prisutna što dokazuje mijenjanje i moderiranje procesa akcije prema potrebama i interesima djece (npr. eliminacija opasnosti od pada preko žice adaptera kod upoznavanja sa sintetizatorom zvuka).

4.2.3. Refleksija

Prvi krug AI trajao je do Božića, a prema vlastitim zapažanjima i specifičnoj dinamici razvoja aktivnosti djece u skupini, procijenile smo kada je potrebno provesti refleksiju i započeti drugi krug. U nastavku je priložen transkript refleksije s kritičkim prijateljem, pedagogicom pripravnicom KK.

Iz završnog diskursa (kritički prijatelj i odgojiteljice):

Kritički prijatelj: *Za početak me zanima kako ste? Koji su vaši prvi dojmovi o sudjelovanju u akcijskom istraživanju?*

Odgojiteljica MN: *Ja mogu reći da je nestao početni strah i otpor prema akcijskom istraživanju. Najviše me zbunjivalo to što smo mi, odgojiteljice, te koje odlučujemo što ćemo i kako raditi s djecom, imamo plan, a opet je sve fleksibilno... Moram priznati da mi je u početku nedostajao taj neki okvir u kojem ću se ja osjećati sigurno. Zato sam bila skeptična i nisam mislila da ću ja to moći, ali kako je vrijeme odmicalo nekako sam popustila i uvjerala se da to nije ništa strašno. Štoviše, uočavam velike promjene u skupini u pozitivnom smjeru. I moram na tome zahvaliti svojoj kolegici koja se puno više angažirala od mene, jer je znala kako treba i što se od nas očekuje. Ona mi je nekako bila nit vodilja i ja sam nju slijedila u tome i dala joj podršku koja joj je trebala, bez obzira što imam puno više iskustva od nje.*

Odgojiteljica VL: *Drago mi je da sam pomogla. Doista smo dobro surađivale. Pitala si kako smo. Ja sam uzbuđena! Krenuli smo istraživati bez krutog plana i bez očekivanja prema djeci, tražeći od njih da sami odluče što ćemo raditi. Promjene koje smo zajedno postigli su velike – puno veće, nego što bi bile da smo imali drugačiji pristup. Uzbuđena sam, jer je ovo bilo tek „zagrijavanje“. S nestrpljenjem čekam vidjeti kamo će nas istraživanje odvesti.*

Kritički prijatelj: *Koje su točno promjene u skupini o kojima pričate?*

Odgojiteljica VL: *Osim bogatog prostorno-materijalnog okruženja glazbenog centra, promijenili su se i interesi djece. Puno više provode vrijeme baveći se nekim oblikom glazbenih aktivnosti. U početku je to bilo više istraživanje, a sada sve češće primjećujemo pojavu stvaralačkih glazbenih aktivnosti (npr. igra „Mali orkestar“, najčešće u popodnevnim satima). Glazbene aktivnosti postale su i dio simboličke igre, uglavnom djevojčica. Ozračje u skupini se promijenilo – nekako vlada mirnija atmosfera (to je moć glazbenih aktivnosti). Osjeća se i jače zajedništvo, a djeca su nekako sigurnija u sebe, slobodnija. Češće pokazuju inicijativu za novim aktivnostima, samostalno pripremaju i organiziraju aktivnosti, dogovaraju se...*

Kritički prijatelj: *Što mislite, koji su sve razlozi takvim promjenama?*

Odgojiteljica VL: *Smatram da su se samoorganizirane aktivnosti (glazbene i druge) počele češće pojavljivati radi toga što smo od samog početka uključili djecu u kreiranje promjene. Time smo im pokazali da oni itekako imaju pravo glasa, pravo*

predlagati, donositi odluke i planove te da se njihovi prijedlozi uvažavaju, a planovi realiziraju i to upravo njihovom aktivnošću. To je jako važno za razvoj autonomije kod djece, a autonomija je ta koja utječe na pojavu stvaralačkih i samoorganiziranih aktivnosti. Isto tako, bitno smo obogatili prostor. Ako prihvaćamo da je prostor „treći odgojitelj“, onda je upravo bogatstvo novim instrumentima jedan od ključnih razloga zašto se promjena u aktivnosti djece počela događati.

Odgojiteljica MN: *Da, što se toga tiče, sad tek možemo reći da imamo pravi glazbeni centar. Ponuda materijala je neusporedivo veća, nego prije početka istraživanja.*

Kritički prijatelj: *Smatrate li da su ciljevi koje ste postavili postignuti?*

Odgojiteljica MN: *Apsolutno. Čak i više od toga.*

Odgojiteljica VL: *Slazem se. Nismo očekivale da ćemo gotovo sve postavljene ciljeve istraživanja postići već u prvom krugu. Obogatiti prostorno-materijalno okruženje i probuditi veći interes za glazbene aktivnosti bili su ciljevi za prvi krug. Postizanje povećanja učestalosti samoorganiziranih aktivnosti i pojave stvaralaštva u glazbenom izrazu, očekivali smo tek kroz drugi krug. Još uvijek smatram nevjerojatnim da je uz tako male promjene postignut toliko značajan rezultat. Naravno, nastavljamo raditi na istim ciljevima – pomicat ćemo granice i tek ćemo vidjeti što je sve moguće postići. Nastavljamo i jačati vlastite kompetencije. Smatram da tu isto možemo još više napredovati.*

Kritički prijatelj: *Kad smo već kod toga, kako ste vi kao odgojitelji profitirali kroz prvi krug AI?*

Odgojiteljica MN: *Za mene je akcijsko istraživanje novo iskustvo. Mogu reći da sam se opustila u prisustvu kamere, fotoaparata i diktafona i sada mi to više ne predstavlja toliko problem. Također, stekla sam povjerenje u tebe kao kritičkog prijatelja.*

Odgojiteljica VL: *Meni je iskustvo zajedničkog kreiranja odgojno-obrazovnog procesa (djeca i odrasli) i samog promatranja djece u aktivnostima bilo od velike koristi. Mi odgojitelji se ponekad toliko unesemo u aktivnost da se zaboravimo odmaknuti i samo promatrati djecu – prepustiti im razvoj aktivnosti u smjeru koji je njima svrhovit. Iako smo na tome planirali raditi u drugom krugu, ja sam već sad osjetila promjenu u svom metodičkom pristupu. Primjer je aktivnost usvajanja nove*

brojalice: promijenila sam metodički pristup – odustala sam od planiranog i prepustila djeci da odrede smjer aktivnosti, unatoč tome što su nas drugačije učili na fakultetu. Time sam dala veći naglasak na proces, umjesto na produkt, te sam promijenila i vlastito gledište na zajedničke glazbene aktivnosti. Sada uviđam da one itekako mogu biti stvaralačkog karaktera. Također, stekla sam više povjerenja u djecu i bolje sam ih upoznala, njihove interese, sposobnosti i potrebe.

Kritički prijatelj: Što biste posebno istaknuli u prvom krugu AI?

Odgoviteljica VL: Uvođenje sintetizatora zvuka u glazbeni centar. Po meni je to aktivnost koja je kod većine djece probudila interes za glazbu i raznovrsne glazbene aktivnosti. Također, najveći napredak je vidljiv u aktivnostima sa sintetizatorom zvuka – od istraživanja do kompleksne simboličke igre.

Odgoviteljica MN: Ja bih istaknula suradnju s roditeljima. I prije su naši roditelji bili uvijek spremni na suradnju, a sad su još jednom to potvrdili. Dobili smo i povratnu informaciju od nekih roditelja. Jako su zadovoljni što smo se počeli malo više baviti glazbom. Vide veliku dobrobit u takvim aktivnostima za njihovo dijete. Neki su nas roditelji izvijestili o pojavi novih interesa i kod kuće. Na primjer, IR sada svaki dan svira svoj sintetizator zvuka što je prije rijetko činila.

Kritički prijatelj: Hoćemo li se držati okvirnog plana AI ili imate nešto drugo na umu za naredni period?

Odgoviteljica VL: Mislim da smo mi već spontano počele mijenjati svoje postupke u praksi – jednostavno su nas aktivnosti djece na to potaknule. Tako da bi možda bilo svrhovitije uvesti promjene u odabiru aktivnosti koje mi provodimo, jer klasične obrade novih pjesama i brojalica nisu jedine glazbene aktivnosti koje možemo priuštiti djeci, a često se u praksi glazbene aktivnosti svode upravo na to. Isto tako, bilo bi dobro sada veći naglasak staviti na poticanje stvaralaštva. Ono je već na visokoj razini, ali kod manjeg broja djece.

Odgoviteljica MN: Slažem se s kolegicom u vezi svega navedenog. Razmišljam i o tome kako bi bilo lijepo i korisno djeci omogućiti susrete s raznim instrumentima i na taj način širiti njihovu spoznaju o glazbenoj kulturi. Dvoje djece u skupini ide u glazbeni vrtić i svira frulice. Bilo bi šteta to ne iskoristiti.

Odgoviteljica VL: Da, to bi bilo odlično! Mogli bismo i proširiti suradnju i van naše skupine.

Kritički prijatelj: Odlična ideja. Pozabavit ćemo se njome u narednom periodu.

Predlažem da se za sada fokusiramo na planiranje glazbenih aktivnosti koje ćete raditi s djecom, kako je predložila kolegica VL. Dakle, do sada smo mijenjali okruženje, a sada ćemo probati promijeniti praksu, pa ćemo vidjeti koje ćemo rezultate postići. Malo razmislite o tome do sljedećeg susreta kada ćemo ponovno napraviti okvirni plan za idući krug AI.

Transkript 5. **Završna refleksija o prvom krugu AI**

Zaključci navedene refleksije su:

- poticajno prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra utječe na pojavu interesa za glazbene aktivnosti kod djece
- na pojavu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti utječe poticajno prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra, ali i odnos odraslih prema djeci kao ravnopravnim kreatorima odgojno-obrazovnog procesa

4.3. Drugi krug AI – kreiranje promjene u praksi odgojitelja

Nakon jednomjesečne stanke uslijed Božićnih praznika, započinje drugi krug AI, kojem su glavni ciljevi jačanje kompetencija odgojitelja u poticanju glazbenog stvaralaštva kod djece i mijenjanje odgojno-obrazovnog procesa u kontekstu glazbenih aktivnosti. U tu svrhu kreiramo okvirni plan sastavljen od prijedloga glazbenih aktivnosti koje potiču glazbeno stvaralaštvo kod djece te su koncipirane na način da ih djeca mogu samostalno provoditi i nadograđivati prema vlastitim interesima. Ovaj se plan razlikuje od prethodnog po tome što sadrži i zadaće za odgojitelje kojima želimo potaknuti učestaliju pojavu samoorganiziranih aktivnosti.

PLANIRANE AKTIVNOSTI (II. krug):

- *Predstavljanje pokretom, Šalji dalje zvuk*
- *Glazbena školica*
- *Glazbeni poligon*
- *Pjevani govor*

Zadaće za odgojitelje:

- U završni dio sata kineziološke kulture uvesti glazbenu aktivnost – poznate pjesme, brojalice, igre s pjevanjem, folklorne plesove...
- U glazbenim aktivnostima usvajanja novih glazbenih sadržaja što više prepustiti djeci vođenje smjera aktivnosti

- Primijetiti, pohvaliti i podržati dječju inicijativu
- Uključiti se u aktivnost djece – ne nametati smjer razvoja aktivnosti

Bilješka odgojitelja 4. *Okvirni plan drugog kruga AI*

Za planirane aktivnosti izrađene su pismene pripreme priložene u poglavlju *Prilozi*, koje su kasnije bile temelj za analizu i refleksiju tih aktivnosti. U pismene pripreme uvrštena su i pravila igara navedenih u okvirnom planu, a naša promišljanja, kao i objašnjenje kako je svaka igra/aktivnost nastala, navedeni su u nastavku.

Iz diskursa s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica MN: *Cilj nam je u svoj odgojno-obrazovni rad uvesti i neke „nesvakidašnje“, „nestereotipne“ glazbene aktivnosti, kojima ćemo ostvariti ciljeve ovog istraživanja.*

Kritički prijatelj: *Kakve su to stereotipne glazbene aktivnosti?*

Odgojiteljica VL: *Obrade novih i poznatih pjesmica i brojalica prema metodici glazbene kulture, igre s pjevanjem, folklorne pjesme i slično... to su glazbene aktivnosti koje smo mi do sada najčešće provodile.*

Odgojiteljica MN: *Tako je. Odlučile smo se odmaknuti od onoga što nam je poznato. S time da ćemo i dalje nastaviti provoditi i takve aktivnosti, ali ćemo nastojati promijeniti metodički pristup, tako da on više potiče glazbeno stvaralaštvo (po uzoru na obradu nove brojalice „Kiša pada“ koju je kolegica provela u prvom krugu).*

Odgojiteljica VL: *Osim toga, želimo pokazati djeci kako glazba može biti zabavna i kako ne trebaju čekati naš poticaj da bi se bavili glazbom, pa smo aktivnosti i po tome planirale.*

Kritički prijatelj: *U redu. Zanima me kako ste došle do ovih aktivnosti?*

Odgojiteljica VL: *Do nekih smo došle na isti način kako sam ja došla do radne aktivnosti „Uredni glazbeni kipovi“: pitale smo se koji su njihovi interesi, što ih zanima. Promatranjem njihovih svakodnevnih aktivnosti zaključile smo da se i dječaci i djevojčice često uključuju u simboličku igru škole – tako smo se dosjetile igre „Glazbena školica“. Zanimljivost je ta da smo kasnije shvatile da su se djeca već počela igrati ove igre, samo joj nisu dala ime – obično je to bila igra u dvoje ili troje: jedno bi dijete odsviralo nekoliko taktova na bubnjevima, prepustilo palice drugom djetetu, koje bi onda pokušalo ponoviti isti ritam. Što se tiče plesa i*

izražavanja pokretom (što je u našoj skupini često prisutna aktivnost), igra „Predstavljanje pokretom“ bi isto mogla biti poticajna za djecu i zato se našla na našem popisu. Za „Pjevani govor“ sam čula na fakultetu, a budući da takve igre vlastitim glasom potiču stvaralaštvo u pjevanju, odlučile smo i tu igru staviti na popis. Zatim, kad smo razmišljale o interesima naše djece, dosjetile smo se da jako vole sport i vježbanje u dvorani, pa ćemo u sklopu završnog dijela sata uvesti neku od glazbenih aktivnosti – pjevanje poznate pjesmice, brojanje poznate brojalice, neku igru s pjevanjem i slično.

Kritički prijatelj: A što kažete na glazbeni poligon? Odrede se stanice, ali na svakoj stanici nije neka vježba već je neki glazbeni zadatak...

Odgojiteljica VL: Zvuči interesantno! To bi isto bilo prema interesu djece. Vjerujem da bi motivacija bila velika. Svakako ćemo i to dodati na popis i još malo detaljnije proraditi tu ideju.

Kritički prijatelj: Ne zaboravite i dalje promatrati djecu i njihove aktivnosti, te bilježiti svoja zapažanja. Orijentirajte se na sebe i svoju praksu, kako smo se i dogovorili za drugi krug, ali nemojte zaboraviti na djecu i ono što vam ona svojim aktivnostima poručuju.

Odgojiteljica VL: Pa ja bih rekla da smo mi samim kreiranjem ovakvog plana već uvele promjene u svojoj praksi. Preostaje nam samo kvalitetno se pripremiti i provesti te aktivnosti. U samoj pripremi moramo obratiti veću pozornost na svoje postupke i metode, a onda ćemo moći tijekom provedbe obratiti veću pozornost na djecu, jer ćemo biti dobro pripremljene. Što se tiče samoorganiziranih glazbenih aktivnosti i razvoja istih, te pojave glazbenog stvaralaštva kod svakog pojedinog djeteta, nastavljamo promatrati i bilježiti kao i do sada. U protivnom, ovo sve ne bi imalo smisla. Isto tako, nenametljivo ćemo poticati razvoj postojećih samoorganiziranih aktivnosti koje se ponavljaju.

Transkript 6. **Kreiranje okvirnog plana promjene u praksi odgojitelja**

4.3.1. Akcija

„Predstavljanje pokretom“ i „Šalji dalje zvuk“

Prilikom okupljanja u zajednički „krug prijateljstva“ često provodimo kratke igre kojima je cilj emocionalna stanica nakon slobodnih jutarnjih aktivnosti, te usmjeravanje pozornosti na cijelu skupinu u svrhu pripreme za zajedničku aktivnost,

igru, razgovor ili samo dogovor koji slijedi. U takvim igrama sudjeluju sva prisutna djeca, a često su prilika za oslobađanje straha od javnog nastupa i stvaranje pozitivne slike o sebi. To mogu biti opuštajuće igre poput *Šalji dalje*, tjelovježbe (svako dijete zadaje jednu vježbu) ili pak različiti oblici predstavljanja (navođenje adrese stanovanja, pljeskanje vlastitog imena i sl.).

Početak drugog kruga AI uvodimo više igara zvukovima i pokretom. Igra *Predstavljanje pokretom* kod djece je potaknula stvaralaštvo u pokretu, iako je mnogima u početku predstavljala izazov. Pri prvom susretu s igrom, objasnila sam kako je svako ime posebno i drugačije: „*Neka su mala, neka su velika, neka su jaka, neka su hrabra, neka su čvrsta, neka su brza, neka su spora, neka su teška, neka su lagana, neka su dugačka, neka su kratka...*“ Plesnim pokretima popratila sam svaki od pridjeva, pa sam dala primjer i „otplesala“ svoje ime. Djeca su reagirala smijehom. Unatoč zadovoljavajućoj razini motivacije, imala su poteškoće kod izmišljanja pokreta, te je aktivnost vremenski dugo trajala. Većina se predstavila kroz pokrete malih amplituda, uključujući jedan ili najviše dva dijela tijela. Ohrabivala sam i poticala djecu tijekom aktivnosti uz često izricanje konkretne pohvale. Kad sam ih pitala kako im se svidjela igra, djeca su dala pozitivnu povratnu informaciju.

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica VL: Djeci je igra bila doista zabavna. Na licima sam prepoznala zadovoljstvo. No, moram priznati da sam očekivala da će ipak imati više ideja. Bilo je prisutno puno „kopiranja“ i svi su pokreti bili nekako isti, unatoč mojim govornim poticajima. Razumijem da im je to nova igra, no nekako sam, obzirom na okolnosti, očekivala više. Većina djevojčica je uključena u Kraći program Ritmike i plesa, često im uključim glazbu na koju slobodno plešu, često smo pljeskali svoja imena – znači upoznati su s ritmom svog imena... Pa i kod tjelovježbe zadaju neku vježbu i s time nemaju poteškoća. Znam, vježba nije isto što i plesni pokret, ali je ipak neka vrsta pokreta.

Kritički prijatelj: Pokreti malih amplituda mogu značiti i nesigurnost.

Odgojiteljica VL: Da, toga sam se sjetila tijekom aktivnosti i zato sam počela više ohrabrivati i hvaliti. Nisam primijetila promjenu, ali vjerujem da će sa svakim ponavljanjem igre, djeca biti sve opuštenija, pa će takvi biti i njihovi pokreti.

Transkript 7. *Kritička refleksija – „Predstavljanje pokretom“*

U početku sam ponavljala ovu igru svaka tri ili četiri dana, a kasnije se igra provodila na inicijativu djece. Svakim ponavljanjem sve je više djece izvodilo plesne pokrete pomičući se prema sredini kruga, koristeći više dijelova tijela, povećavajući amplitude pokreta. Ponekad bi se igra odigrala i dva puta za redom radi većeg interesa. Vrhunac igre bio je kada je dječak TKr napravio kolut naprijed prema sredini kruga. Također, s vremenom su djeca postajala sve originalnija u izmišljanju pokreta, te su se trudila biti drugačija od drugih, a pokreti su sve više postajali autentični svakom pojedinom djetetu i njegovoj osobnosti.

Igra *Šalji dalje* djeci je dobro poznata. Obogatile smo ju tako da smo uvele zvuk, kao nešto što se također može poslati dalje (osim lijepe riječi, nekog predmeta, dodira i sl.). U početku su „krugom prijateljstva“ putovali različiti instrumenti iz Glazbene kutije, a onda sam potaknula djecu na „slanje“ zvukova koje može proizvesti ljudsko tijelo. Ja bih započinjala aktivnost. Djeca bi redom izvodila pokret (npr. pljeskanje rukama) koji bi proizvodio zvuk, te bi ga nastavila izvoditi dok i posljednje dijete ne bi došlo na red. Tada bih promijenila zvuk (pokret), a djeca bi me redom pratila. Ubrzo sam prepustila vođenje igre djeci, uz povremene govorne poticaje („*Koje još zvukove može proizvesti vaše tijelo?*“). Zanimljivost je ta da je djeci dugo trebalo da se sjete kako i ustima i glasom proizvodimo zvuk. Ova je igra, osim kao zajednička aktivnost, bila česti odabir manjih skupina djece u jutarnjim aktivnostima, kada bi djeca uvela novo pravilo – „*Ajmo sada što brže i ne smijemo se zabuniti!*“. Odgojiteljica MN je jednom prilikom zabunom imenovala ovu igru „*Dozivanje tišine*“. Djeci se to sviđjelo, pa je igra spontano promijenila naziv.

„Glazbena školica“

Igra *Glazbena školica* u skupini se pojavila tijekom prvog kruga AI kao samoinicirana i samoorganizirana aktivnost. Istražujući instrumente dva su dječaka spontano počela ponavljati ritam kojeg bi odsvirao treći dječak. To je dugo bila igra trojce istih dječaka, a kasnije su se u igru uključila još dvojica.

U drugom krugu AI, uključujemo se u aktivnost kao odrasli suigrači. Cilj nam je bio izazvati veći interes za ovu igru, a planirale smo ga ostvariti kroz povremeno aktivno sudjelovanje u igri, te kroz dodjelu naziva igri. Budući da je u skupini vrlo aktualna i zastupljena simbolička igra škole, naziv *Glazbena školica* bio je dovoljno atraktivan.

Najprije smo se povremeno uključivale u igru kao nenametljivi suigrači. Postepeno bi se u igru uključivao sve veći broj djece, ali samo kada bi u njoj sudjelovala jedna od nas odgojiteljica. Nakon tjedan dana promatranja i praćenja djece, uključujem se u igru s drugačijim pristupom:

Iz razgovora tijekom aktivnosti:

Odgojiteljica VL: *Dečki, što to radite?*

MB: *Sviramo. Prvo on meni zada i onda ja moram to ponoviti.*

Odgojiteljica VL: *Znam tu igru. To sam igrala prošli tjedan s Leonom, Krešom i Viktorom. Mogu s vama?*

Na odobrenje dječaka, odgojiteljica se uključuje u igru. Nakon nekog vremena nakratko ju prekida...

Odgojiteljica VL: *A kako se zove ta igra?*

TKr: *Nema imena.*

Odgojiteljica VL: *Jeste li joj uopće probali dati ime? Bilo bi šteta da takva dobra igra nema ime...*

MB i TKr (zamišljeno): *Ne...*

Odgojiteljica VL: *Mene ovo podsjeća kao na školu. Kao da si ti učitelj, a mi smo tvoji učenici.*

Dječaci se nasmiješe...

Odgojiteljica VL: *Što kažete na ime „Glazbena školica“?*

MB i TKr (nakon kratkog razmišljanja): *Pa može.*

Nastavljaju igru...

Transkript 8. *Igra „Glazbena školica“*

Još smo se neko vrijeme povremeno uključivale u igru, svaki put imenujući ju. Postepeno se interes pojavio i kod nekih djevojčica. Ipak, budući da se radi o još uvijek malom broju djece (11), nije moguće zaključiti utječe li na pojavu većeg interesa atraktivan naziv igre ili je do povećanja interesa došlo neovisno o nazivu.

Kad se igra tek pojavila u skupini, instrumenti koji su se koristili bili su uglavnom bubnjevi nastali na drugoj radionici prvog kruga AI. Postepeno su djeca uvodila i druge instrumente iz *Glazbene kutije* koje bi posložila na pod u jednom redu, te drvenim palicama svirala po njima. Tom je promjenom došlo i do zahtjevnijeg zadatka u igri. Više nije bilo potrebno ponoviti isti ritam, već i redosljed kojim je

nešto odsvirano. Nakon otprilike pet tjedana intenzivnog praćenja razvoja ove igre, djevojčice mijenjaju igru na način da dijete s ulogom učitelja/ice, na sintetizatoru zvuka odsvira nekoliko tonova, a učenik/ca pjevajući ponovi iste tonove. Očekivano, djeca nisu mogla u potpunosti točno otpjevati zadane tonove, no to nije umanjilo interes za igru. Unatoč novom načinu igre, interes za „stari“ način je i dalje postojao.

Pjevani govor

Za pojavu pjevanog govora ne postoji pismena priprema, radi toga što je uveden u skupinu kao spontana pojava, a ne kao aktivnost. Ipak, poticaj je bio dovoljan za razvoj dramske igre.

Za vrijeme doručka spontano počinjem komunicirati s djecom kroz melodiju. Privlačim pozornost sve prisutne djece (7). Dijete s kojim u tom trenutku komuniciram, naglo prestaje s komunikacijom, te s osmjehom na licu i pomalo zbunjeno osluškuje melodiju. Ponavljam pitanje koje sam prethodno postavila, no ne dobivam odgovor. Šaljivo otpjevam: „*Pa dobro, zar ja pričam kineski?*“ Djeca se nasmiju, a dječak MB upita: „*Teta, zašto ti pjevaš?*“. Pjevajući odgovaram: „*Eto tako, danas mi se pjeva.*“ Nakon kratke stanke, nastavljam ubrzano: „*OH! A možda me netko začarao! Možda više ne znam normalno govoriti! Što ću sad? Što ću sad? Što ću sad?*“ Djeca se stanu još više smijati, a djevojčica GB odgovara: „*Moraš pronaći vješticu i reći joj da skine čaroliju!*“ Prihvaćam inicijativu djevojčice i nastavljam pjevati u molu: „*Ali kako ću pronaći vješticu? Ja ne znam gdje vještice žive... Hoćete mi pomoći?*“

Spontano započinje procesna drama, kojoj kasnije dajemo naziv *Potruga za vješticom koja voli pjevati*. U dramskoj igri je aktivno sudjelovalo sveukupno šestero djece, dok su sva ostala djeca promatrala s velikim zanimanjem. Novonastala „predstava“ bila je poticaj za nastanak nove priče koja je dugo bila izložena na panou skupine (poglavlje *Prilozi*).

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica VL: *Još uvijek sam pod dojmom današnje aktivnosti. Nisam pisala pripremu, jer nisam očekivala da se poticaj poput pjevanog govora može razviti u ovako nešto!*

Kritički prijatelj: *Što si očekivala?*

Odgojiteljica VL: *Mislila sam da će djeca prihvatiti igru i razgovarati sa mnom pjevajući. I očekivala sam da će to kratko trajati... Očekivala sam i da ćemo povezati to sa sintetizatorom zvuka, pa svirati dvije, tri tipke naizmjenično i u isto vrijeme pričati u skladu s onim što sviramo. Procesna drama mi nije bila ni na kraju pameti! Svaki put se iznova iznenadim u djetetov um i kamo me on može odvesti. Osobno jako volim procesne drame i smatram ih višestruko korisnima za djetetov razvoj. Za stvaralaštvo pogotovo. Ove godine dajemo velik naglasak na glazbene aktivnosti i glazbeno stvaralaštvo i nekako kao da smo zanemarile to da djeca funkcioniraju holistički. Srećom, ona nas na to povremeno podsjetite... I dobro da nisam pisala pripremu, jer bi ona samo ograničila moju spontanost, a možda i utjecala na cjelokupni tijek aktivnosti.*

...

Transkript 9. **Kritička refleksija – Pjevani govor (procesna drama)**

U planu je bila i izrada slikovnice, no nakon Uskršnjih praznika, kod djece nije postojao dovoljan interes za realizaciju tog plana. Ipak, djeca bi se često prisjetila svoje nove priče i dramske igre, te bi često prepričavala priču na Stolici Pričalici uoči popodnevnog odmora ili ponavljala dramsku igru za vrijeme jutarnjih aktivnosti, koristeći pritom pjevani govor. U drugim se situacijama pjevani govor nije pojavljivao.

Glazbeni poligon

Budući da je skupina izrazito sklona tjelesnim aktivnostima, glazbeni poligon bio je odličan poticaj na sudjelovanje u glazbenim aktivnostima za djecu koja se u njima rijetko zadržavaju.

Budući da djeca razumiju pojam „poligon“, nije bilo potrebno detaljno objašnjavati pravila, osim objasniti što je zadatak na svakoj stanici. Stanice poligona bile su: igra *Glazbena školica*, igra *Zdjela* (iz velike zdjele se izvlače papirići s nazivima poznatih pjesama, igara s pjevanjem i brojalica, a zadatak djece je izvesti iste na način po izboru), sviranje sintetizatora zvuka i igra *Zvučni memory*. Prije početka poligona, podijelila sam djecu u četiri skupine po bojama naljepnica koje su prethodno dobili. Izmjena stanica bila je u kratkim intervalima u trajanju od četiri minute. Time sam željela postići dinamiku koja je kod djece izazvala uzbuđenje i veću motivaciju. Prva

dva intervala bila su bez izmjene, kako bi djeca stekla osjećaj za vrijeme, što je na stanici sa sintetizatorom zvuka bilo od velike važnosti za proces rješavanja problema.

Mnogima je ovo bio prvi susret s igrom *Glazbena školica*. Ukratko sam objasnila pravila, očekujući da će djeca koja ih već znaju, pomoći onima koji ne znaju. Ubrzo na toj stanici dolazi do sukoba radi različitog razumijevanja pravila igre. Posvećujem puno veću pažnju toj igri, te se ona nastavlja svojim tokom. Kako bi bila što dinamičnija, odabrala sam upoznati djecu s načinom igre u kojem se djeca neprestano mijenjaju u ulogama učenika/ca i učitelja/ice. Ipak, tijekom poligona svaka skupina imala je svoj način ove igre unatoč jednako objašnjenim pravilima: neki su igrali tako da je jedno dijete bilo učitelj/ica, sve dok svaki učenik/ca nije točno odsvirao zadani ritam, neki su igrali u parovima, a neki po objašnjenim pravilima. Tijekom aktivnosti primijetila sam da dječak VK (potencijalno darovit) ima poteškoće s ponavljanjem zadanog ritma i redoslijeda odsviranih instrumenata. Kasnije sam to primijetila i kod još nekolicine dječaka. Kada je dječak VK ponovno došao na stanicu *Glazbena školica*, pokušala sam mu pomoći tako da sam ponovila ritam, kojeg je „učiteljica“ zadala, uz brojanje („*Jedan, dva, tri, četiri...*“). Na moje, ali i njegovo vlastito iznenađenje, dječak iz prve uspijeva ponoviti zadano. Istu metodu upotrijebila sam i kod drugih dječaka koji su imali isti problem, te je i kod njih metoda bila uspješna. Dječaci su si brojanjem olakšali zadatak.

Igra *Zdjela* prvi je put predstavljena djeci. Jednostavna pravila i sam čin otvaranja papirića i pronalaska zadatka utjecali su na pozitivne reakcije djece. Djevojčice su ovdje preuzele inicijativu u svakoj skupini, te su predlagale načine na koje će se izvoditi zadana pjesma ili brojalica: plesanjem kola, pljeskanjem, stupanjem, nekom poznatom koreografijom i sl. Dječaci bi se uglavnom složili s predloženim. Poticala sam svaku skupinu u odabiru raznolikih načina. U početku su djeca najčešće plesala kolo, pljeskala, tapšala koljena, ramena ili trbuh, te plesala poznatu koreografiju ukoliko bi na zadanu pjesmu ona postojala. Kasnije su načini izvođenja zadanih pjesama i brojalica bili puno raznolikiji. Neki od njih su: puzanje, pljeskanje u paru, sviranje rukama po stolu, stajanje na stolicama koje su služile kao „male pozornice“, pucketanje prstima, kolo unazad itd. Prije samog kraja aktivnosti jedna se djevojčica dosjetila instrumenata iz *Glazbene kutije*, pa je posljednja zadana brojalica odsvirana drvenim štapićima i šušalicama.

Na stanici sa sintetizatorom zvuka djeca su pazila da svi članovi jedne skupine dođu na red unutar četiri minute. Ipak, u prvom intervalu, neka djeca nisu uspjela doći na red, te se cijela skupina požalila. Potaknula sam djecu na rješavanje problema u drugom intervalu. Djeca su se potom međusobno dogovorila da će svirati u paru što se pokazalo kao dobro rješenje. Tijekom aktivnosti dva su dječaka spontano započela „razgovor“ svirajući naizmjenično. To se ostaloj djeci svidjelo pa su i drugi parovi tako svirali sintetizator zvuka. Po završetku drugog intervala, prilikom izmjene, djeca iz prve skupine upozorila su djecu iz sljedeće skupine na problem na kojeg su naišli i kako su ga riješili.

Igra *Zvučni memory* bila je manje dinamična od svih ostalih, a neka su djeca često pogledavala u smjeru drugih, atraktivnijih stanica, te im je ova služila kao „odmor“.

Glazbeni poligon završio je nakon što su sve četiri skupine djece dva puta obišle sve četiri stanice poligona.

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica VL: *Ovo je i meni i djeci bilo potpuno novo iskustvo. Zadovoljna sam kako je prošlo. Moram priznati da sam se u početku bojala da će biti prevelika buka i da će si djeca međusobno smetati. Zato sam svaku stanicu smjestila na drugi kraj sobe. Na moje iznenađenje, to je bilo dovoljno. Djeca su se zabavila i pritom su neka isprobala nešto što nikad nisu. Možda će baš današnji poligon kod njih probuditi interes za nekom od ovih aktivnosti. Isto tako, i ja sam mogla puno toga vidjeti i primijetiti. Na primjer, kod nekih sam dječaka primijetila da ne uspijevaju točno ponoviti zadani ritam u „Glazbenoj školici“. Pokušala sam s brojanjem i kod svih je takav način bio uspješan. Iz toga sam zaključila da je dječacima puno lakše ponoviti neki ritam ako je povezan s brojevima. Ali, naravno to je samo nagađanje – trebalo bi to bolje istražiti. Možda bismo došli do zanimljivih otkrića...*

Transkript 10. **Kritička refleksija – Glazbeni poligon**

4.3.2. Praćenje

Praćenje je, po uzoru na prvi krug AI, realizirano kroz promatranje i bilježenje zapažanja odgojitelja, foto, video i audio dokumentiranje, te redovite refleksije s kritičkim prijateljem.

Samoorganizirane glazbene aktivnosti kojima su se djeca bavila tijekom drugog kruga AI su:

- *Mali orkestar*
- *pričanje priče uz pratnju sintetizatora zvuka*
- *Glazbena školica (ponovi ritam, ponovi melodiju)*
- *Mikrofon je tvoj*
- *sviranje sintetizatora zvuka u dvoje – razgovor kroz glazbu*
- *pokretna/plesna igra Ritmika*
- *dramska igra Potraga za vješticom koja voli pjevati*

Bilješka odgojitelja 5. ***Samoorganizirane glazbene aktivnosti djece (II. krug AI)***

4.3.3. Refleksija

Drugi krug AI trajao je od početka veljače do kraja ožujka. U nastavku je priložen transkript refleksije održane na kraju drugog kruga AI.

Iz završnog diskursa (kritički prijatelj i odgojiteljice):

Kritički prijatelj: *Rekla bih da su postavljeni ciljevi za drugi krug uspješno ostvareni. Slažete li se sa mnom?*

Odgojiteljica VL: *Slažemo se. Obje smo jako zadovoljne. Interes za glazbene aktivnosti raste kod sve većeg broja djece, samoorganizirane glazbene aktivnosti su još češće nego u prvom krugu, djeca se sve više stvaralački izražavaju kroz glazbu... Mislim da smo opet uz vrlo malo poduzetih akcija postigli puno više od očekivanog.*

Odgojiteljica MN: *Tako je. Iako, ja se ne bih složila da smo malo toga poduzele. Možda nismo toliko aktivnosti provele, ali smo mijenjale svoje postupke, radile smo na sebi i na svojoj praksi, a to je ono što je najteže. Pratile smo djecu, bilježile svoja zapažanja, poticale razvoj njihovih aktivnosti... Ne mislim da je to malo.*

Odgojiteljica VL: *Istina.*

Kritički prijatelj: *Što ste točno sve poduzele?*

Odgojiteljica VL: *Uvele smo promjene u našu svakodnevnu praksu. Kod zajedničkih igara u „krugu prijateljstva“ uvele smo igre zvukovima, u sat kineziološke kulture uvele smo glazbenu aktivnost u završnom dijelu sata, čak smo i za vrijeme boravka na zraku uvele glazbene aktivnosti. Zatim, provele smo dvije*

„uobičajene“ glazbene aktivnosti na „neuobičajen“ način kojim smo potaknule njihovo stvaralaštvo (usvajanje nove pjesme „Baka zima“ i ponavljanje poznate brojalice „Zec-Pec“), provele smo dvije „nesvakidašnje“ glazbene aktivnosti od kojih je jedna (dramska igra uz pjevani govor) bila inicirana od strane djece i s naše strane neplanirana i neočekivana. Rekla bih da smo promijenile svoj pristup – postale smo istraživači. To se možda najbolje vidi kod igre „Glazbena školica“. Identificirale smo „problem“, pokušale smo s jednom akcijom – nije uspjelo, onda smo probale s drugom akcijom kojom smo djelomično uspjele utjecati na povećanje interesa za tom igrom, ali smo onda dobrom refleksijom ustanovile da ne možemo točno zaključiti uzrok povećanja interesa, jer je on zapravo i dalje bio mali.

Odgojiteljica MN: Da, zapravo se interes značajno povećao tek nakon glazbenog poligona, kada su sva djeca sudjelovala u toj aktivnosti i kada su uvidjela da mogu biti uspješna. Tu prvenstveno mislim na naše dječake – matematičare, kojima ta igra nije išla, ali je kolegica prepoznala problem i pronašla odlično rješenje koje je u skladu s njihovim sposobnostima. Možda se interes za „Glazbenu školicu“ povećao baš radi tebe i tog momenta kojeg si iskoristila na najbolji mogući način.

Odgojiteljica VL: Možda. Možda onda i imamo zaključak. Dakle uspjele smo provesti istraživanje unutar istraživanja.

(smijeh)

Kritički prijatelj: Ne samo to. Počele ste puno bolje reflektirati, jer koliko vidim, sve vam manje trebam ja u ovakvim razgovorima. Same dolazite do vrlo vrijednih zaključaka. To nam je također bio jedan od ciljeva – osnažiti vaše kompetencije u refleksiji. Ima li još nešto što biste nadodale na tu temu?

Odgojiteljica VL: Nekako smo u ovom krugu više bile uključene u dječje aktivnosti. Nismo samo promatrale sa strane, već smo promatrale aktivno sudjelujući kao njihovi suigrači. Mislim da je to puno bolji način promatranja – dobije se bolji uvid u dječje aktivnosti, razmišljanja, pa i njihove individualne sposobnosti. Također, jako važno, bile smo više orijentirane na proces dječjih aktivnosti, nego na produkt što je potaknulo djecu na opuštanje u glazbenim aktivnostima i stvaralački izraz.

Odgojiteljica MN: Ja bih rekla da je glazbeni postao dio naše svakodnevnice. Svakodnevno su glazbene aktivnosti prisutne u skupini i to su one u većini

slučajeva inicirane od strane djece. Mi ih u tim aktivnostima samo podržimo, promatramo i eventualno potaknemo daljnji razvoj aktivnosti ako vidimo da interes pada, ali nastojimo ne nametati svoju viziju. I mislim da smo s vremenom ojačale i u tom aspektu (nenametljivost u poticanju djece na razvoj aktivnosti).

Odgoviteljica VL: Da, zapravo smo profesionalno puno profitirale ovim istraživanjem.

Kritički prijatelj: Kako se to odrazilo na djecu i na cijelu skupinu?

Odgoviteljica MN: To se vidi kroz njihove aktivnosti. Osim što ih sve više sama iniciraju, samostalno određuju njihov smjer i sve se duže zadržavaju u takvim aktivnostima, pritom su i vrlo maštovita i kreativna. Na primjer, uvela su sintetizator zvuka u pričanje priče. Odlučila su da će svaki put kad netko na Stolici Pričalici priča priču, odabrati i dijete koje će svirati sintetizator zvuka kao glazbena pratnja priči. To je svojevrsna nadogradnja slične aktivnosti iz prvog kruga („Balet Petar Pan“).

Odgoviteljica VL: Da, u ovom su se krugu naše poduzete akcije najviše odrazile na dječje stvaralaštvo. Što se tiče ovog primjera kojeg je kolegica navela, nama su te dvije aktivnosti bile dvije odvojene stvari, one i jesu vrstama različite. Zato smo se toliko i iznenadile u dječju kreativnost pri samoorganiziranju aktivnosti. Djeca su nas podsjetila da su ona cjelovita bića koja funkcioniraju holistički. Još jedan primjer toga je, opet, pjevani govor koji je bio poticaj za nastanak procesne drame, a potom i priče.

Kritički prijatelj: U ovom smo krugu došli do zanimljivih zaključaka i otkrića. Imate li još što za dodati?

Odgoviteljica VL: Samo to da smo došli do zanimljivih zaključaka i otkrića vezano za temu ovog istraživanja, ali i za našu skupinu i individualne karakteristike pojedine djece. Na primjer, zaključile smo da u samoorganiziranim glazbenim aktivnostima djeca jačaju i svoje socijalne vještine – ovdje prvenstveno mislim na djevojčicu NV i dječaka VK koji su malo povučeniji od ostale djece, ali i na mnoge druge.

Odgoviteljica MN: Ja bih napomenula da nas djevojčice sve češće traže da im pustimo CD s ritmike da vježbaju koreografiju. Mogle bismo obogatiti naš audio centar. Možda im se neka glazba sviđa više, pa počnu plesati na nepoznatu muziku. Tada će više razvijati stvaralaštvo.

Kritički prijatelj: *Moje sljedeće pitanje je bilo: Što slijedi? Možemo onda zajednički potražiti glazbu kojom ćemo obogatiti audio centar. Nadalje, uspjela sam dogovoriti posjet glazbenika Matije Škvorca. Moramo se samo kasnije dogovoriti kako će taj posjet izgledati – što biste htjele da on djeci prezentira (jako je svestran i doista puno toga može i zna). Također, sjetila sam se da jedna studentica, koja u našem vrtiću ide na stručno-pedagošku praksu, svira violinu. Možda bih ju mogla pitati bi li došla pokazati djeci svoj instrument i pružiti im priliku da ga čuju i dožive. To bi njoj sigurno bilo korisno iskustvo. Rekli ste da dvoje djece iz skupine svira frulicu. Pokušajte se dogovoriti s njima da ih jedan dan donesu u vrtić.*

Odgojiteljica VL: *Odlično! U trećem krugu bi nam cilj bio bogaćenje dječjih iskustava o glazbenoj kulturi. Voljeli bi ih upoznati sa zvukovima različitih instrumenata. Dakle, imamo violinu i frulicu. Odgojiteljica STB svira gitaru, pa nam možda može doći nešto odsvirati. Klavir su već čuli... razmislit ćemo što im još možemo donijeti za stjecanje konkretnog iskustva. Na kraju možemo provesti i glazbeni kviz.*

Odgojiteljica MN: *Možda bi bilo dobro i obogatiti glazbeni centar slikovnim prikazima instrumenata ili izraditi neke stolno-manipulativne i jezične igre na temu glazbenih instrumenta...*

Kritički prijatelj: *Odlično! Pune ste ideja. Razmislite još o trećem krugu, pa ćemo zajedno kreirati okvirni plan.*

Transkript 11. *Završna refleksija o drugom krugu AI*

Zaključci iz drugog kruga AI:

- Samopouzdanje, pozitivna slika o sebi te opuštena i podržavajuća okolina uvjet su za pojavu stvaralačkog glazbenog izraza
- Atraktivan naziv aktivnosti može povećati interes za istu
- Osjećaj uspješnosti u nekoj aktivnosti jedan je od uvjeta za razvoj interesa za tu aktivnost (individualan pristup svakom djetetu i njegovim sposobnostima ovdje je ključan)
- Odgojitelji stječu puno bolji uvid u dječje interese, razmišljanja i individualne sposobnosti aktivnim, ali nenametljivim sudjelovanjem u njihovim aktivnostima

- Kod samoorganiziranih aktivnosti djeca spontano integriraju više različitih vrsta aktivnosti u jednoj, što je i uobičajeno za njihovu holističku prirodu
- Djeca kroz samoorganizirane glazbene aktivnosti jačaju i socijalne vještine te ulaze u kvalitetne socijalne interakcije

4.4. Treći krug AI – bogaćenje glazbenih iskustava i doživljaja

Treći krug AI inicirala je moja kolegica, odgojiteljica MNs ciljem bogaćenja iskustava i doživljaja te širenja spoznaje djece na području glazbene kulture. U kreiranju okvirnog plana, kao i u realizaciji istog (organiziranje posjeta), sudjeluje i kritički prijatelj, pedagogica pripravnica KK.

PLANIRANE AKTIVNOSTI (III. krug):

- Igra *Memory* na temu instrumenata
- Izrada društvene igre na temu glazbe i instrumenata
- Likovne aktivnosti na temu različitih instrumenata i doživljaja nakon posjeta glazbenika
- Aktivno slušanje različitih žanrova glazbe
- Igra *Glazbeni kviz*

Planirani posjeti:

- 25. travnja = posjet violinistice
- 8. – 12. svibnja = posjet odgojiteljice STB (gitara)
- 15. – 19. svibnja = koncert GB i MB (frulica)
- 24. svibnja = posjet glazbenika Matije Škvorca (različiti oblici pjevanja)

Bilješka odgojitelja 6. *Okvirni plan trećeg kruga AI*

Osim aktivnosti navedenih u okvirnom planu, nastavljamo poticati glazbeno stvaralaštvo i samoorganizirane glazbene aktivnosti, te pratiti razvoj istih kao i do sada.

4.4.1. Akcija

Aktivno slušanje različitih žanrova glazbe

Početkom trećeg kruga smo, zajedno s kritičkim prijateljem, obogatile audio centar audio zapisima različitih žanrova i porijekla glazbe: rock, jazz, piano, meksička narodna glazba (*Mariachi*), arapska narodna glazba, irska narodna glazba, filmska

glazba, grčka narodna glazba, kineska i japanska narodna glazba, country glazba, afrički ritmovi, hrvatske klape, hrvatske narodne uspavanke.

U početku su navedeni audio zapisi služili kao glazbena kulisa u svakodnevnim jutarnjim aktivnostima ili kao glazba za odmor. Ubrzo smo ih počele predlagati djevojčicama koje su željele plesati. Najprije su to bili audio zapisi klasičnih kompozicija na klaviru, a slijedile su irska, istočna, pa arapska narodna glazba. Redoslijed kojim smo birale predložiti glazbu za ples nije slučajna, već je u skladu sa sklonostima i interesima djevojčica uključenih u aktivnost. Time smo željele izbjeći stvaranje otpora prema novoj glazbi za ples, budući da su djevojčice često inzistirale na pjesmama s ritmike.

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica MN: *Da smo im prvo pustile rock ili jazz, odmah bi nas odbile. Ovako smo im pustile vrlo sličnu glazbu onoj na koju plešu na ritmici. Svidjela im se, te smo postepeno, svaki drugi ili treći put kad se interes za tom aktivnošću pojavio, širile spektar i upoznavale ih s novim žanrovima glazbe. Tako su razvile interes za novo i drugačije, ne pružaju otpor prema tome, a istovremeno su upoznale različite žanrove i ustanovile koji im se žanr sviđa više, koji manje.*

Kritički prijatelj: *A dječaci?*

Odgojiteljice MN: *Dječaci su se počeli uključivati kada je na red došao rock. Zavoljeli su i country, te meksičku narodnu glazbu a kasnije i irsku narodnu glazbu, te afričke zvukove.*

Odgojiteljice VL: *Moramo spomenuti dječaka TŠ, koji je izrazito talentiran i kreativan, a rekla bih i darovit za izraz pokretom. Njegov ukus je više sličan djevojčicama, te su mu i plesni pokreti više inspirirani baletom, nego sviranjem gitara i bubnjeva. On kao da osjeća i živi glazbu koju čuje. Pleše svakim, i najmanjim dijelom tijela. I doista, kad bi ga gluha osoba gledala, mogla bi osjetiti emociju, karakter, tempo i dinamiku glazbe na koju on pleše.*

Odgojiteljica MN: *Da, on je doista poseban. I takav je bio od samog početka. Ipak, kad je pažnja usmjerena na njega, onda se ne može opustiti, te se javlja sram.*

...

Transkript 12. *Kritička refleksija – aktivno slušanje različitih žanrova glazbe*

Kasnije su djeca razvila jači interes za pojedine žanrove, pa su tako najčešće birala irsku i grčku narodnu glazbu, rock, country i filmsku glazbu, a za odmor su najčešće birala kinesku i japansku narodnu glazbu, te hrvatske narodne uspavanke.

Posjet violinistice

Posjet mlade violinistice organiziran je u suradnji s kritičkim prijateljem, te je unaprijed dogovoren sadržaj posjeta. Susret se sastojao od upoznavanja s violinom (njenim zvukom i pojedinim dijelovima), od aktivnog slušanja dječjih pjesmica i klasične kompozicije, te od igre *Glazbena školica* s violinom.

Violinistica je za početak odsvirala djeci poznatu pjesmicu *Proljeće*. Djeca su spontano počela pjevati. Potom je pokazala kako se koji dio violine zove. Djeci su nazivi pojedinih dijelova violine bili smiješni, pa su ih brzo zapamtila. Imala su prilike držati u rukama i violinu i gudalo, te su na taj način stekla bogato iskustvo. Potom je violinistica odsvirala klasičnu kompoziciju gledajući pritom u note, što je potaknulo razgovor o notama i notnim zapisima. Dječak TKr je tada pokazao violinistici notni zapis pjesmice *Bratec Martin* koji se nalazi ispred sintetizatora zvuka. Pritom joj je objasnio kako su njihove note u boji, jer još ne znaju čitati prave note. Kompozicija se djeci jako svidjela, pa ju je violinistica ponovno odsvirala. Ovog su puta neke djevojčice plesale. Potom, na moju inicijativu, započinje igra *Glazbena školica*. Najprije sam ja zadavala ritam, dok su djeca i violinistica bili u ulozi učenika (djeca su svirala drvenim štapićima). Potom su djeca zadavala ritam violinistici, te su se u tome izmjenjivala, a na kraju igre su djeca pokušavala ponoviti ritam kojeg je zadala violinistica. Posjet je završio zajedničkim pjevanjem dječje pjesmice *Kad si sretan* uz pratnju violine. U kasnijem razgovoru, djeca su zvuk violine opisala kao: *nježan, mršav, špičast, tužan, visok, brz i spor u isto vrijeme...*

Upoznavanje s akustičnom gitarom

Susret s gitarom nije bio realiziran kroz posjet odgojiteljice STB, kako je planirano, već sam donijela svoju gitaru iako ju ne znam svirati.

Gitara je bila smještena na jednom od stolova od samog početka dana, a djeca su tijekom jutarnjih aktivnosti mogla slobodno istraživati. Pritom sam brinula o sigurnosti djece i zaštiti instrumenta. Kako bi proizvela zvuk, neka su djeca koristila prste, a neka trzalice. Isprobavala su svirati na svim dijelovima žica, tražeći mjesto

gdje se najbolje čuje. LB je zaključio: „Najbolje se čuje tu gdje je rupa, jer zvuk onda odlazi unutra i odbija se i onda je jači.“ Usporedio je to s gitarama koje su djeca izradila u prvom krugu ovog istraživanja. To je nekolicinu dječaka potaknulo da iz glazbenog centra donesu gitare te da uspoređuju zvuk njihovih gitara sa zvukom prave gitare. Takvom su se istraživanju priključila i ostala djeca, a djevojčica ML je pronašla gumicu koja zvuči jednako kao jedna od žica na pravoj gitari. Nakon nekog vremena potaknula sam djecu na okretanje čivija i istraživanje zvukova žica u odnosu na njihov položaj. Kako su žice brzo počele proizvoditi zanimljive, nepravilne zvukove, interes je potrajao još neko vrijeme. U jednom je trenutku djevojčica KP pitala: „Teta, čemu služe ove bijele točkice?“ Potaknula sam ju: „Ne znam. Nikad nisam svirala gitaru. Probaj ju pritisnuti.“ Djevojčica je prstima pritisnula točkicu i ništa se nije dogodilo. Dječak VK je to primijetio i rekao: „Ne! To ide ovako: stisneš i žicu i točkicu u isto vrijeme i onda još s drugom rukom sviraš po toj žici. To je jako, jako teško, ali je mene to moj tata naučio, jer on to zna. Ali to je jako teško inače.“

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica VL: Namjerno sam odabrala ulogu „neznalice“, jer sam znala da su se neka djeca već susrela s tim instrumentom, pa sam htjela njima dati priliku da prenesu drugima ono što su sami naučili. Tako sam potaknula suradničko učenje. Posebno mi je drago što je VK u tom trenutku bio blizu i što je preuzeo inicijativu i ulogu kompetentnijeg vršnjaka, jer je on inače povučenije dijete i teže stupa u interakciju s drugom djecom.

Transkript 13. **Kritička refleksija – susret s gitarom**

Kad se broj prisutne djece povećao, nekolicinu zainteresirane djece preusmjerila sam na likovnu aktivnost crtanja gitare, kako bi djeca koja su tek stigla, imala priliku istražiti novi instrument. U „krugu prijateljstva“ odigrana je igra *Šalji dalje* s pravom gitarom. Pokazala sam na koji se način gitara pravilno drži te koji je zadatak lijeve, a koji desne ruke. Svako je dijete tada imalo priliku isprobati svirati pravu gitaru.

Koncert GB i MB (frulice)

Dvoje djece iz skupine pohađa glazbeni vrtić i svira frulicu. Predložile smo im da održe koncert za ostalu djecu iz skupine, što su brat i sestra blizanci, GB i MB, s veseljem prihvatili. U dogovoru s roditeljima, koncert je održan u srijedu, 17. svibnja

2017. godine, u 10:00h. Predložile smo blizancima da pozovu i djecu iz susjednih skupina na koncert, no oni su izrazili želju da za prvi put nastupaju samo pred djecom iz *Ptičica*.

Malo prije 10:00h djeca su pripremila sobu dnevnog boravka za koncert. Odredila su mjesto koje će biti pozornica, ukrasila ga šarenim maramama koje su pronašla u ormaru u centru obiteljskih igara, te su posložila drvene stolice za publiku. Dva su dječaka, na poticaj odgojiteljice MN, izradila karte za koncert, koje su prije samog koncerta „prodala“ ostaloj djeci. Sve su te aktivnosti utjecale na veliko uzbuđenje kod djece. Točno u 10:00h, kako je i dogovoreno s roditeljima, dolaze GB i MB, svečano obučeni, s frulicama u rukama. GB je nosila još i stalak za note, a MB vježbenicu iz glazbenog vrtića. Ostala djeca su se od tog trenutka ponašala kao na pravom koncertu plješćući nakon svake stanke, a GB i MB bi se nakon svake odsvirane vježbe pristojno poklonili. Iako su vježbe bile kratke, te je i sam koncert trajao kratko, to nije umanjilo posebnost tog događaja.

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica MN: *To je bilo nešto predivno. Doista je to bio poseban dan za sve nas. Blizanci su bili toliko samouvjereni, toliko zadovoljni samima sobom, sretni! Uživali su! S druge strane, ostala djeca bila su puna podrške, baš kao pravi prijatelji.*

Transkript 14. **Kritička refleksija –Koncert GB i MB (frulice)**

Nakon što je koncert bio gotov, neka su djeca izrazila želju da i ona probaju. GB je već imala spreman odgovor, pa joj je odgojiteljica MN prepustila riječ: „*Na žalost, ne možemo vam dati da probate jer nemamo drugi usnik. To je ovaj tu dio koji ide u usta. I ako vam damo da svirate ovako, mogli bi se svi zaraziti s bakterijama.*“

Radi velikog interesa, GB i MB su još dva puta do ljetnih praznika donijeli frulice i svoje vježbenice iz glazbenog vrtića, te su u ponešto opuštenijem izdanju svirali odabrane vježbe. Kako tada nisu imali stalka za note, zadužili su jedno dijete koje im je držalo vježbenicu dok su oni svirali. Kako su se sva djeca željela naći u toj ulozi, dogovorili su se da će se u tome mijenjati.

Iz refleksije s kritičkim prijateljem:

Odgojiteljica VL: *Mislim da je interes bio toliko jak zato što se radi o njihovim*

vršnjacima. Oni su vidjeli svoje prijatelje kako rade nešto što inače rade odrasli ili starija djeca. Ne bi bilo iznenađenje kad bi iduće godine još djece bilo uključeno u glazbeni vrtić.

Transkript 15. *Kritička refleksija – Koncert GB i MB (frulice)*

Igra „Glazbeni kviz“

Glazbeni kviz je igra vrlo jednostavnih i jasnih pravila (poglavlje *Prilozi*), u kojoj je veći naglasak na spoznajnoj, nego na stvaralačkoj razini glazbe. Ipak, za vrijeme provođenja ove igre, djeca su pronašla način za stvaralački izraz i to kroz ples. Sudjelovanje u pripremi igre dodatno je motiviralo djecu. Djeca su u paru pronalazila mjesto u sobi dnevnog boravka na koje će zalijepiti sliku instrumenta, te su pritom svaki instrument imenovala. Dok sam pripremala audiozapis s instrumentalnom glazbom različitih instrumenata, djeca su, na moj poticaj, šetala po sobi dnevnog boravka i istraživala gdje se nalazi koji instrument. Igra je počela početkom audio zapisa, a trajala je oko 15 minuta. Većina je djece s lakoćom prepoznala sve instrumente, osim harmonike i harfe s čijim su se zvukovima neki tek tada prvi puta susreli. U početku su sva djeca bila orijentirana na pronalazak zadanog instrumenta, a kasnije su neka djeca tražila instrumente, ali uz naglasak na plesni pokret u skladu s glazbom. Ovdje se moglo vidjeti kako različiti instrumenti utječu na plesni izraz. Bubnjevi su potaknuli djecu na sviranje dlanovima po tvrdim površinama (stolovi, ormari i sl.).

U trenutku kada je dinamika igre počela opadati, dječak LB predložio je igru *Glazbeni kipovi* na isti audio zapis. Djeca su prihvatila prijedlog.

Posjet glazbenika Matije Škvorca

Kraj trećeg kruga i cijelog AI obilježen je zajedničkim druženjem djece skupina koje su sudjelovale u akcijskom istraživanju i svestranog glazbenika Matije Škvorca. Susret je organizirala pedagogica pripravnica KK, kritički prijatelj u istraživanju. Kako bi djeci omogućili što kvalitetnije iskustvo, pedagogica pripravnica je sa svim odgojiteljicama, koje su sudjelovale u AI iz područja glazbenih aktivnosti u vrtiću, dogovorila najprikladniji koncept za dob djece koja će biti prisutna, trajanje i mjesto druženja. Vrtićka dvorana se pokazala kao najprikladnije mjesto zbog veličine prostora i pijanina. Tijekom susreta glazbenik je demonstrirao različite glazbene žanrove i načine pjevanja poput: balada, rock, country, gospel, jazz i opera. Ovisno o

glazbenom broju, svirao je klavir ili gitaru. Glazbeni gosti bili su odgojiteljica DG u gospel duetu i pedagogica pripravnica KK kao klavirska pratnja za operni broj. Na kraju susreta dječja pjesmica *Bubamarac* otpjevana je svim do tada prezentiranim žanrovima.

Glazbenik je svojom otvorenošću i primjerenim djelovanjem, djecu, a i sve prisutne, ostavio pod izuzetnim dojmom. Djeca su uživala, što se vidjelo na njihovim zadivljenim i nasmiješenim licima. Aktivno su sudjelovala pjevanjem, postavljanjem pitanja, plesom, komentarima. Odgojiteljice su na kraju druženja izrazile posebno zadovoljstvo kvalitetom druženja uz komentar kako „*već dugo u vrtiću nisu imali ovako kvalitetno glazbeno gostovanje*“.

Izjave djece iz skupine Ptičice nakon druženja s glazbenikom:

PH: *Meni se najviše svidjelo kad je striček Matija plesao sa stolicom umjesto sa ženom.*

MK i GB: *Nama je najzanimljivije bilo kad je pjevao „Bubamaru“ sa gitarom na puno načina...*

TŠ: *...i sa kvakom.*

ML: *Meni je bilo najbolje kad smo se na kraju svi ustali i onda smo zajedno plesali k'o u discu.*

MB: *Matija je super jer zna svirati gitaru.*

IR: *I bilo je super kad je striček Matija bacao krpene štapove i tako radio komplicirane note.*

TŠ: *Opera je ozbiljna glazba kad se jako otvaraju usta.*

MB: *Gitara ima šest žica i ima tanke zvukove.*

MK: *Teta Klara je svirala klavir, a Matija je bio na stolici da mu bude jači glas.*

IR: *Glazba je lijepa jer možeš na nju plesati ludo, možeš balet plesati ili možeš plesati kao da nešto radiš... Možeš i spavati.*

ED: *Meni je bilo najbolje kada su striček i teta Darija pjevali zajedno. Bilo mi je tako dobro da su me skoro uspavali.*

Bilješka odgojitelja 7. *Izjave djece nakon susreta s glazbenikom*

4.4.2. Praćenje

Svi realizirani susreti s glazbenicima dokumentirani su putem fotografija i video snimaka, te likovnih radova djece. Susreti nisu potaknuli nastajanje novih

samoorganiziranih aktivnosti, ali su utjecali na bogaćenje starih, s naglaskom na ples i slobodni, stvaralački izraz pokretom.

Samoorganizirane glazbene aktivnosti kojima su se djeca bavila tijekom trećeg kruga AI su:

- *Mali orkestar*
- *Glazbena školica*
- pričanje priče uz pratnju sintetizatora zvuka
- dramska igra *Potruga za vješticom koja voli pjevati*
- *Pozornica je tvoja (pjevanje, plesanje, sviranje)*
- pokretna/plesna igra *Ritmika*

Bilješka odgojitelja 8. ***Samoorganizirane glazbene aktivnosti djece (III. krug AI)***

Pozornica je tvoja simbolička je igra organizirana i modificirana od strane nekolicine djevojčica u skupini. Sastoji se od „sudaca“ i „natjecatelja“ koji plešu na odabranu glazbu ili pjevaju odabranu pjesmu na zamišljenoj pozornici. Otkada igra, osim pjevanja (*Mikrofon je tvoj*) ima i komponentu plesa, uključuje se više djevojčica, te nekolicina dječaka. Odgojiteljice u ovoj aktivnosti djeci prepuštaju baratanje CD playerom.

U igri *Ritmika* također dolazi do promjene. Djevojčice sve rjeđe uvježbavaju koreografije s ritmike uz isti audio zapis. Igra postaje više stvaralački orijentirana, te je uglavnom koncipirana tako da je jedna djevojčica trenerica koja „trenira“ ostale djevojčice. Igra započinje razgibavanjem uz glazbu, a potom „trenerica“ izmišlja plesne pokrete, koje ostale djevojčice ponavljaju. Djevojčice se u ulozi trenerice mijenjaju, te svaka ima priliku izmišljati svoje pokrete. U ovoj su igri, kao i u prethodnoj, očite velike individualne razlike među djevojčicama.

Dječaci se češće zadržavaju u aktivnostima sviranja različitih instrumenata, te u igri *Glazbena školica*.

4.4.3. Refleksija

Treći krug AI trajao je od početka travnja do kraja svibnja, s kratkom stankom za vrijeme Uskršnjih praznika. Naglasak je bio na susretima s glazbenicima i širenju spoznaje o klasičnim instrumentima u svrhu stjecanja pozitivnog stava o glazbi i glazbenom obrazovanju, te percepcije glazbe kao medija uz kojeg se djeca mogu

zabaviti, nešto novo naučiti, te ojačati stara ili steći nova prijateljstva. Radi praćenja dječjih reakcija nakon posjeta glazbenika Matije Škvorca završna je refleksija održana sredinom lipnja.

Iz završnog diskursa (kritički prijatelj i odgojiteljice):

...

Odgojiteljica VL: *Kad smo počinjali s trećim krugom, činilo se kako će se aktivnosti koje poduzimamo i ciljevi koje postizemo mimoilaziti s ciljevima ovog istraživanja. Uostalom, postavljeni ciljevi na početku trećeg kruga i jesu bili drugačiji od ciljeva istraživanja. Htjeli smo djeci priuštiti bogato iskustvo u kontekstu glazbene kulture i ti si nas u tome podržala. Propustili smo razmišljati o tome kako će te aktivnosti utjecati na učestalost samoorganiziranih glazbenih aktivnosti i pojavu glazbenog stvaralaštva. To jest, nismo mislile da će ikako utjecati i zato ih nismo ni spominjale. Dobro da smo pričekale s ovim zadnjim susretom i da smo imale vremena promatrati djecu i njihove aktivnosti, jer smo ustanovile da su neke aktivnosti iz trećeg kruga itekako utjecale na glazbene aktivnosti djece.*

...

Igra „Mikrofon je tvoj“ dobila je novi naziv („Pozornica je tvoja“), a više se ne „natječu“ samo u pjevanju, već i u plesanju i sviranju instrumenata. Otkad su Gabi i Martin imali koncert, javila se ideja za sviranjem, a ubrzo nakon i za plesanjem u igri. Također, susret s Matijom potaknuo je djecu na različito pjevanje – počela su se više igrati svojim glasom. Glume operne pjevačice ili pak „rockere“ s hrapavim glasom. Ponekad ih je jako zabavno promatrati. Kao da rade vlastiti „show“. Otkad je to tako, uključuju se i dječaci u ovu igru.

Kritički prijatelj: *Kako ste zadovoljne nakon trećeg kruga?*

Odgojiteljica MN: *Jako smo zadovoljne. Postigle smo ciljeve i ovog kruga i cijelog istraživanja. Na našem prvom susretu, kad si nas uvodila u akcijsko istraživanje, rekla si kako je glavni cilj takvih istraživanja poboljšanje kvalitete življenja djece i odraslih u vrtiću. Mislim da smo upravo to svi zajedno postigli. Htjela bih istaknuti kako nismo imali puno organiziranih susreta s glazbenicima, ali to što smo imali bilo je izrazito kvalitetno. I ne samo to, naši su „gosti“ bili različite dobi. Djeca su imala prilike vidjeti odraslog čovjeka koji se bavi glazbom, njegove sposobnosti i slično. Vidjeli su i mladu djevojku koja tek počinje s*

ozbiljnijom karijerom, a vidjeli su i svoje prijatelje, vršnjake, koji su na samom početku. Mogli su usporediti njihovo znanje, sposobnosti, mogućnosti... To je bitno za stvaranje pozitivnog stava prema glazbi...

Kritički prijatelj: U potpunosti se slažem. Imate li možda ideju za dalje? Jeste li možda tijekom istraživanja naišli na neki novi problem ili pitanje vezano za praksu na kojem bi voljeli raditi? Ne mora biti vezano za razvoj glazbene kompetencije...

Odgoviteljica MN: Ja sam u razgovorima sa brojnim kolegicama zaključila da kao što je otpor prema tjelesnim aktivnostima s djecom vrlo čest u praksi naših kolegica, tako je i s glazbenim aktivnostima. Kad bi im se pokazalo, da glazbene aktivnosti ne moraju biti onakve kakve smo ih mi učile provoditi, možda bi taj otpor nestao...

Odgoviteljica VL: Da, to sam i ja primijetila, a zapravo, doista nema razloga za otpor. Glazbena aktivnost s djecom ne mora nužno uključivati odgojiteljevo pjevanje ili sviranje da bi ona bila za djecu svrhovita...

Mislim da bi u našoj skupini bilo dobro nastaviti u smjeru plesa. Ples i aktivno slušanje glazbe je zasigurno glavni interes u Ptičicama.

Odgoviteljica MN: I nogomet!

Odgoviteljica VL: Da, i nogomet. Osobito sad, kad je lijepo vrijeme. Što se toga tiče, često se pitam kako zainteresirati određene dječake za bilo kakve aktivnosti u sobi dnevnog boravka... Oni stalno razmišljaju o tome kako će vani igrati nogomet, pa su zapravo u jutarnjim aktivnostima često pasivni. Zato je onaj glazbeni poligon bio „pun pogodak“. Sve što je vezano uz sport, ili na bilo koji način podsjeća na njega, odmah će privući njihovu pažnju.

Kritički prijatelj: To je odlično istraživačko pitanje. Ako se „problem“ nastavi i iduću godinu, mogle biste mu se više posvetiti.

Odgoviteljice MN i VL: Svakako.

Transkript 16. Završna refleksija o trećem krugu AI

Zaključci iz trećeg kruga AI su:

- susreti s glazbenicima i njihovim instrumentima mogu utjecati na dječje stvaralaštvo u kreiranju vlastitih glazbenih aktivnosti
- dječaci se više zadržavaju u glazbenim aktivnostima sviranja, dok se djevojčice više zadržavaju u glazbenim aktivnostima plesanja
- dječake na ples najviše motiviraju zvukovi gitare i bubnjeva

- interes za instrument je veći ukoliko djeca vide svoje vršnjake kako sviraju isti

5. EVALUACIJA

Evaluacija AI provedenog u skupini *Ptičice* ostvarena je kroz evaluacijski upitnik kojeg je kreirala pedagogica pripravnica KK, kritički prijatelj istraživanja. Ispunjen evaluacijski upitnik u cijelosti je priložen u nastavku.

EVALUACIJSKI UPITNIK – PTIČICE
<p>Istraživačka pitanja:</p> <p>Kako povećati učestalost samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu u predškolskoj ustanovi?</p> <p>Doprinosu li samoinicirane i samoorganizirane glazbene aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu poticanju djetetovog glazbeno-stvaralačkog izraza?</p>
<p><u>Ostvareni ciljevi istraživanja (u odnosu na postavljene; Što smo postigli?):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>obogaćeno prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra u sobi dnevnog boravka</i> – <i>povećana učestalost pojave interesa kod djece za glazbene aktivnosti i istraživanje zvuka</i> – <i>povećana učestalost samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti u skupini</i> – <i>pojava stvaralaštva u plesu, sviranju i pjevanju</i> – <i>ojačane kompetencije odgojitelja u provođenju stvaralačkih glazbenih aktivnosti i adekvatnom poticanju samoorganiziranih glazbenih aktivnosti</i> – <i>uvježbane vještine refleksije i samorefleksije odgojitelja i djece</i>
<p><u>Promjene koje su nastale tijekom AI (Kako smo ostvarili postavljene ciljeve?):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>promjene u prostorno-materijalnom kontekstu glazbenog centra: prostorno proširenje glazbenog centra prema istraživačkom (istraživačko-glazbeni centar), materijalno obogaćen glazbeni centar novim instrumentima (sintetizator zvuka, bocofon, šuškalice, gitare, bubnjevi, kišni štap, slikovni prikazi različitih klasičnih instrumenata i orkestra, audiozapisi glazbe različitog žanra i porijekla, zvučni memory, slikovni memory na temu</i>

klasičnih instrumenata)

- *promjene u aktivnostima djece: povećan interes za glazbene aktivnosti kod djece, glazbene aktivnosti dio su svakodnevnog odgojno-obrazovnog procesa u skupini, povećana učestalost samoorganiziranih, stvaralačkih glazbenih aktivnosti i njihova integracija u druge vrste aktivnosti djece, povećana učestalost autonomnog djelovanja djece, povećana razina samopouzdanja kod pojedine djece (napredak u stvaralačkom izrazu kroz ples, sviranje i pjevanje), mirnije ozračje i povećan osjećaj zajedništva u skupini*
- *promjene u odgojno-obrazovnoj praksi odgojiteljica: češće provođenje glazbenih aktivnosti različitih oblika u različitim segmentima dana (sat kineziološke kulture, „krug prijateljstva“, boravak na zraku...), promjene u metodičkom pristupu kod provođenja glazbenih aktivnosti (veća orijentiranost na proces, nego na produkt), češće aktivno uključivanje odgojitelja u dječje igre i glazbene aktivnosti*

Zaključci istraživanja (Što smo naučili?):

INTERES ZA GLAZBENE AKTIVNOSTI

- *poticajno prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra utječe na pojavu interesa za glazbene aktivnosti kod djece*
- *atraktivan naziv aktivnosti može povećati interes za istu*
- *osjećaj uspješnosti u nekoj aktivnosti jedan je od uvjeta za razvoj interesa za tu aktivnost (individualan pristup svakom djetetu i njegovim sposobnostima ovdje je ključan)*
- *interes za instrument je veći ukoliko djeca vide svoje vršnjake kako sviraju isti*
- *odgojitelji stječu puno bolji uvid u dječje interese, razmišljanja i individualne sposobnosti aktivnim, ali nenametljivim sudjelovanjem u njihovim aktivnostima*

SAMOORGANIZIRANE GLAZBENE AKTIVNOSTI

- *na pojavu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti utječe poticajno prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra, ali i odnos odraslih prema djeci kao ravnopravnim kreatorima odgojno-obrazovnog procesa*
- *umjesto površnog promatranja i poticanja dječjih samoorganiziranih aktivnosti, potrebno je djeci pokazati da one imaju smisla (podržati dječju inicijativu, potaknuti poduzetnost, omogućiti djeci ostvarivanje vlastitih*

ciljeva i samim time osigurati osjećaj uspješnosti i samopouzdanja)

- *kod samoorganiziranih aktivnosti djeca spontano integriraju više različitih vrsta aktivnosti u jednoj, što je i uobičajeno za njihovu holističku prirodu*
- *djeca kroz samoorganizirane glazbene aktivnosti jačaju i socijalne vještine te ulaze u kvalitetne socijalne interakcije*

STVARALAŠTVO U GLAZBENOM IZRAZU

- *samopouzdanje, pozitivna slika o sebi te opuštena i podržavajuća okolina uvjet su za pojavu stvaralačkog glazbenog izraza*
- *susreti s glazbenicima i njihovim instrumentima te stečeno iskustvo i spoznaja iz područja glazbene kulture mogu utjecati na dječje stvaralaštvo u kreiranju vlastitih glazbenih aktivnosti*

SPECIFIČNOSTI U SKUPINI

- *dječaci se više zadržavaju u glazbenim aktivnostima sviranja, dok se djevojčice više zadržavaju u glazbenim aktivnostima plesanja*
- *dječake na ples najviše motiviraju zvukovi gitare i bubnjeva*
- *u jutarnjim satima većinom su prisutne glazbeno-dramske igre koje uključuju veći broj djece, dok se u popodnevnim satima djeca više bave plesanjem i sviranjem instrumenata*

Što je bilo posebno dobro?

- *aktivno sudjelovanje djece u kreiranju promjene u prvom krugu AI (plan, akcija, refleksija)*
- *uključenost kritičkog prijatelja u sve segmente istraživanja, dovoljno česti susreti za refleksije*
- *napredak u refleksivnoj praksi odgojitelja*
- *susret s glazbenikom Matijom Škvorcem*

Što je moglo biti bolje?

- *sudjelovanje i uključenost roditelja u AI*
- *redoslijed područja promjene (možda smo za vjerodostojnije zaključke trebali u prvom krugu mijenjati praksu odgojitelja, a tek u drugom prostorno-materijalno okruženje – tada bismo mogli sa sigurnošću tvrditi koji su ishodi posljedica mijenjanja prakse, a koji posljedica mijenjanja prostorno-materijalnog okruženja)*

Poseban doprinos akcijskog istraživanja:		
Za djecu: – ojačane socijalne vještine (posebice kod povučenije djece) – povećana razina samopouzdanja kod sve djece (naročito kod potencijalno darovitih dječaka, te kod pojedine djece s niskim samopouzdanjem) – otkrivena glazbena darovitost i potencijal za sudjelovanje u glazbenim aktivnostima kod pojedine djece – velik napredak u autonomnom djelovanju, stvaralačkom izrazu i kreativnosti djece	Za odgojiteljice: – bolji uvid u dječje aktivnosti, razmišljanja i individualne sposobnosti – ojačane kompetencije na području otvorene komunikacije s djecom i nenametljivosti u poticanju dječje inicijative i stvaralaštva – ojačane kompetencije u promatranju i praćenju djece – unaprijeđene sposobnosti refleksije i samorefleksije – ojačane kompetencije u provođenju glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi	
Procjena zadovoljstva cjelokupnim akcijskim istraživanjem (obzirom na prethodno navedene ishode):		
Izrazito nezadovoljan	1 2 3 4 5 6 7	Izrazito zadovoljan

Bilješka odgojiteljica 9. *Evaluacijski upitnik – Ptičice*

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad bavi se akcijskim istraživanjem provedenim u odgojnoj skupini djece u dobi od 5 do 7 godina (*Ptičice*; 24) kao sastavni dio većeg akcijskog istraživanja provedenog u sveukupno tri odgojne skupine iste ustanove iz područja glazbenih aktivnosti u vrtiću.

Istraživanje je provedeno u tri kruga od kojih se svaki sastojao od četiri etape (planiranje, akcija, praćenje i refleksija s kritičkim prijateljem). Cilj u prvom krugu bio je obogatiti prostorno-materijalno okruženje glazbenog centra, te pratiti kako ono utječe na pojavu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece. U drugom su krugu

odgojiteljice mijenjale svoje postupke i praktični rad u organiziranju i provođenju glazbenih aktivnosti u svrhu poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti. Treći je krug bio orijentiran na suradnju sa stručnjacima iz područja glazbe, te se pratio utjecaj novih glazbenih iskustava na samoorganizirane glazbene aktivnosti i razvoj dječjeg stvaralaštva u njima. Istraživanje je zaključeno evaluacijskim upitnikom, kojeg je kreirao kritički prijatelj, a ispunile su ga odgojiteljice skupine.

Zaključci istraživanja obuhvaćaju četiri područja: interesi djece za glazbene aktivnosti, samoorganizirane glazbene aktivnosti djece, stvaralaštvo u dječjem glazbenom izrazu, te zaključci o specifičnostima unutar skupine koji su relevantni samo za tu skupinu. Svi zaključci potvrđuju teorijska polazišta iz proučavane literature. Donošenjem zaključaka na temelju konkretnih praktičnih iskustava (aktivnim sudjelovanjem, promatranjem, promišljanjem i refleksijom) odgojiteljice su na najbolji mogući način unaprijedile svoja teorijska znanja i dovele ih u koordiniran odnos s praktičnim znanjima, uklonivši predrasude o njihovim razlikama.

Obzirom na postavljena istraživačka pitanja na kojima se temelji ovo istraživanje, može se zaključiti:

1. Poticajnim prostorno-materijalnim okruženjem, aktivnim sudjelovanjem djece u kreiranju odgojno-obrazovnog procesa, te adekvatnim, nenametljivim poticajima odgojitelja moguće je utjecati na povećanje učestalosti samoiniciranih i samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece u odgojno-obrazovnom procesu.
2. Samoinicirane i samoorganizirane glazbene aktivnosti djece uvelike doprinose pojavi i razvoju djetetovog glazbeno-stvaralačkog izraza.

Navedenim je zaključcima moguće pronaći teorijsko uporište i obrazloženje u izvorima brojnih autora. Samoinicirane i samoorganizirane aktivnosti podrazumijevaju slobodu i autonomiju djece, a »sloboda je temelj kreativnosti, odnosno, kreativnost je derivat slobode« (Bašić, 1973; prema Bačlija Sušić i Fišer, 2016, str. 113). Stoga, samoorganizirane glazbene aktivnosti mogu doprinijeti stvaralačkom izrazu ako se dijete u njima osjeća sigurno, neograničeno okolinskim čimbenicima i kompetentno.

Nadalje, poznato je da bogato i estetski privlačno materijalno okruženje, kao i organizacija prostora koja omogućuje dostupnost materijala i nesmetanu aktivnost, potiče djecu na istraživanje i igru. Slunjski (2011) dodaje kako atraktivni i zanimljivi materijali promoviraju neovisnost i samostalnost djece u organizaciji aktivnosti.

Pružanje mogućnosti djeci da samostalno odlučuju o svojim aktivnostima, da ih planiraju, realiziraju i vrednuju, da aktivno sudjeluju u poboljšanju kvalitete vlastitog življenja u vrtiću, kod djece stvara osjećaj ravnopravnosti, te jača samopouzdanje i samopoštovanje koji su ključni u organiziranju vlastitih aktivnosti. »Ostvarivanje vlastitih ideja i namjera u organizaciji aktivnosti osnažuje inicijativnost (i poduzetnost) djece te im priskrbljuje osjećaj zadovoljstva i uspjeha« (Epstein i sur., 2011; prema Slunjski, 2012, str. 123).

Na učestaliju pojavu samoorganiziranih aktivnosti stvaralačkog karaktera utječu i postupci odgojitelja. Slunjski (2012) daje nekoliko primjera primjerene, nenametljive i poticajne komunikacije odgojitelja s djecom. U kontekstu glazbenih aktivnosti, takva se komunikacija najviše odnosi na pokazivanje interesa za to što dijete radi, te na postavljanje otvorenih pitanja koja potiču djecu na refleksiju, metakogniciju i na jasno iznošenje, obrazlaganje i po potrebi argumentiranje svojih ideja i namjera uz uvažavanje tuđih. Gospodnetić (2015) navodi načine kako poticati dječje glazbeno stvaralaštvo koji se mogu koristiti i u kontekstu samoorganiziranih glazbenih aktivnosti. Primjer takvog načina je pjevani govor koji je u skupini *Ptičice* potaknuo stvaranje procesne drame i nastanak priče po uzoru na nju. U ovim su aktivnostima glavni organizatori bila djeca.

Iz svega navedenog proizlazi da će dijete samostalno započinjati i organizirati aktivnosti, ako je kreativno, te ako se osjeća sigurno, prihvaćeno, uvaženo, ravnopravno s odraslima i uspješno.

»Perspektivu razvoja autonomije djece u odgojno-obrazovnom procesu ne određuju samo osobine i mogućnosti djece, nego i naše shvaćanje djece i njihovih mogućnosti, jer ono ima najveći utjecaj na oblikovanje odgojno-obrazovnog procesa« (Slunjski, 2011, str. 222). Stoga je vrlo bitno steći dobar i stvarnosti vjeran uvid u dječje interese, razmišljanja, sposobnosti i ideje. Ovo je istraživanje potvrdilo mogućnost i značaj poticanja te aktivnog, ali nenametljivog sudjelovanja odgojitelja u glazbenim i glazbeno-stvaralačkim aktivnostima djeteta u svrhu bolje percepcije djeteta kao

pojedince. Uz to, potvrđena je mogućnost samostalnog organiziranja i vođenja glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti od strane djeteta samog, što je ujedno predstavljalo i temeljni cilj provedenog AI.

Poseban značaj ovog istraživanja predstavlja promjena u shvaćanju uloge odgojitelja u glazbenim i glazbeno-stvaralačkim aktivnostima djece – umjesto interpretatora, odgojitelj je poticatelj i promatrač. Aktivnosti provedene tijekom istraživanja ne zahtijevaju nužno od odgojitelja pjevačke i sviračke vještine. U njima su do većeg izražaja dolazila umijeća promatranja, proučavanja, zapažanja, analiziranja, te adekvatnog poticanja svakog pojedinog djeteta ili grupe djece, kao i socijalne i komunikacijske vještine odgojitelja. Glazbene i glazbeno-stvaralačke aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi odgojitelja zapostavljene su upravo radi nesigurnosti odgojitelja zbog nedovoljno razvijenih kompetencija u ovom području. Kada bi se promijenila njihova percepcija potrebnih kompetencija za provođenje kvalitetnih i za djecu i njihov razvoj svrhovitih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti, te kada bi se kroz sudjelovanje u akcijskim istraživanjima pružila prilika za stjecanjem osjećaja uspješnosti, koji je itekako važan i za odrasle, a ne samo za djecu, tada bi glazbene i glazbeno-stvaralačke aktivnosti bile zasigurno više zastupljene u odgojno-obrazovnoj praksi odgojitelja.

Glazba je postala dio kulture skupine *Ptičice*, a prožela je sve aspekte razvoja djece. Za vrijeme, ali i nakon završetka AI u skupini je bilo prisutno izrazito pozitivno, vedro i toplo ozračje, što je jasan pokazatelj moći glazbe i svih njezinih utjecaja na čovjeka.

LITERATURA

1. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima I i 2*. Zagreb: Mali profesor.
2. Hansen, K. A., Kaufman R. K., Burke Walsh, K. (2006). *Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
3. Maleš, D. (2011). *Nove paradigme ranoga odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
4. Marić, M. i Nurkić, D. (2014). Uloga odgajatelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20(75), 16 – 18. Zagreb: POU Korak po korak.
5. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada.
6. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7 (7), 73 – 87. Zadar: Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece Sveučilišta u Zadru.
7. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2014). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Republika Hrvatska.
8. Petrović-Sočo, B. (2009). *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića – akcijsko istraživanje s elementima etnografskog pristupa*. Zagreb: Mali profesor.
9. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić, zajednica koja uči. Mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
10. Slunjski, E. (2011). Razvoj autonomije djeteta u procesu odgoja i obrazovanja u vrtiću. *Pedagoška istraživanja*, 8 (2), 217 – 230. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
11. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil.
12. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

PRILOZI

Prilog 1

PISMENA PRIPREMA ZA RADIONICU 2 (IZRADA ŠUŠKALICA, GITARA I BUBNJEVA)

Odgojitelji: Vendi Lizačić i Mirjana Novaković

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: stolovi u cijeloj sobi dnevnog boravka

Cilj: bogaćenje materijalnog konteksta glazbenog centra u svrhu poticanja samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti djece

Razvojne zadaće: razvoj autonomije i samostalnosti u životno-praktičnim aktivnostima, jačanje matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, razvoj senzibiliteta na zvukove koje proizvodi različito zrnje, kuhinjske gumice u kombinaciji s kutijama/posudama različitog sastava (metal, karton, plastika), te različite posude za bubnjeve

Poticaji:

1. radno mjesto = izrada šuškalica: posude sa raznovrsnim zrnjem (kukuruz, zob, riža, leća, lan, ječam), prikupljen pedagoški neoblikovan materijal (čvrsti tuljci, plastične, staklene i drvene posude različitih oblika, pik-traka, selotejp), metlica i lopatica, lijevak, žlice
2. radno mjesto = izrada gitara: kartonske i plastične kutije, metalna teglica za cvijeće, kuhinjske gumice različitih boja, debljina i veličina, pik-traka
3. radno mjesto = izrada bubnjeva: metalne i plastične posude različitih oblika, umjetna koža, špaga, pik-traka, selotejp
4. radno mjesto = stol za kaširanje: velika posuda sa smjesom za kaširanje, zaštita za stol, novinski papir potrzan u komadiće, podlošci za sušenje kaširanih instrumenata

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, poticatelj, preusmjerivač (u slučaju gužve), komunikator, moderator (po potrebi), pomagač (po potrebi)

Očekivani tijek aktivnosti: djeca će se rasporediti po radnim mjestima prema vlastitom interesu, tijekom i nakon izrade isprobavat će zvukove koje proizvode njihovi instrumenti, kad se kaširani instrumenti posuše, djeca će ih pobožati temperama, gitare će ukasiti samoljepljivim tapetama, kad instrumenti budu spremni, djeca će ih svirati, *Mali orkestar*

Prilog 2

PISMENA PRIPREMA ZA AKTIVNOSTI UZ SINTETIZATOR ZVUKA

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: istraživačko-glazbeni centar

Cilj: širenje spoznaje o novom instrumentu, razvoj stvaralaštva na području glazbe (sviranje), pojava samoorganiziranih glazbenih aktivnosti

Razvojne zadaće: razvoj osjetljivosti na više i niže tonove, razvoj sluha i ritma, razvoj fine motorike šake, stimuliranje govornih receptora (vršci prstiju), razvoj samoregulacije emocija i sposobnosti odgode trenutnih želja (čekanje na red)

Uvodni poticaji/aktivnosti: pokrivaljke sa slovima na temu instrumenata (centar početnog čitanja i pisanja s matematikom), audiozapis kompozicija za glasovir - F. Chopin, L. van Beethoven, papiri za crtanje, drvene olovke (likovni centar – crtanje glasovira uz pozadinsku glazbu), proučavanje sintetizatora zvuka (isključen iz struje), pjevanje poznate pjesme *Mlin* uz pratnju sintetizatora zvuka (svira odgojiteljica), određivanje mjesta na kojem će instrument stajati, dogovaranje pravila korištenja

Poticaji:

a) **materijalni:** sintetizator zvuka (uz adapter), Stolica Sviralice

b) **verbalni:** najava iznenađenja, poticaj na „nježno“ sviranje i brigu o novom instrumentu, „*Kako ti zvuče ovi tonovi koje sviraš?*“, „*Koja je razlika među ovim tonovima (višim i nižim)?*“

Uloga odgojitelja: opskrbljivač (smještanje sintetizatora zvuka u prostor u suradnji s pedagogicom pripravnicom K.K. – istraživačem), pomagač (u pripremi – spajanje sa strujom), motivator, promatrač (refleksija u akciji), dokumentiranje procesa (foto i video dokumentacija), komunikator i moderator, preusmjerivač (u slučaju prevelikog interesa – prevelike gužve)

Očekivani razvoj aktivnosti: istraživanje zvuka, uvođenje faktora namjere u israživanje (plansko sviranje/kombiniranje tonova), obilježavanje tipki bojama, upoznavanje s notnim zapisom poznatih pjesama, sviranje istih, mali orkestar uz pratnju sintetizatora zvuka, samostalno osmišljavanje melodije/skladanje pjesme, pjevani govor uz sintetizator zvuka

Prilog 3

PISMENA PRIPREMA ZA RADIONICU 3 (IZRADA BOCOFONA)

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: stolno-manipulativni (radi blizine sanitarija) i likovni centar

Cilj: bogaćenje materijalnog konteksta glazbenog centra u svrhu poticanja samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti djece

Razvojne zadaće: razvoj samostalnosti u životno-praktičnim aktivnostima, jačanje matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, razvoj senzibiliteta za više i niže tonove

Poticaji:

- a) **materijalni:** veliki stalak, staklene boce (8), posuda s vodom, pipete, lijevci, čašice, prehrambene boje, pluteni čepovi, špaga, papirnati ručnici, metalni batići za provjeravanje zvuka
- b) **verbalni:** „Kako ti zvuči ovaj ton u odnosu na drugi?“, „Kakav ton daje boca s puno vode, a kakav s malo vode?“, „Isprobaj kako zvuči. Ako ti se sviđa, nemoj više puniti.“, „Neka svaka bočica bude različita“, „Kako ćemo nazvati naš novi instrument?“ ...

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, poticatelj, komunikator, moderator (prema potrebi), pomagač (prema potrebi i kod vješanja bočica na stalak), preusmjerivač, motivator

Očekivani tijek aktivnosti: djeca će puniti bočice sredstvima po izboru; kad dobiju zvuk koji žele, prehrambenim bojama će pobožati vodu, a potom će zatvoriti bocu plutenim čepom; odgojiteljica će prema njihovim uputama vješati bočice na stalak, djeca će odmah isprobavati svirati novi instrument metalnim batićima, djeca će dati ime novom instrumentu

Prilog 4

PISMENA PRIPREMA ZA RADIONICU 4 (IZRADA IGRE ZVUČNI MEMORY)

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: istraživački centar

Cilj: bogaćenje materijalnog konteksta glazbenog centra u svrhu poticanja samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti djece

Razvojne zadaće: razvoj samostalnosti u životno-praktičnim aktivnostima, jačanje matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, razvoj senzibiliteta za jednake i različite zvukove, vježbanje koncentracije i pamćenja

Poticaji: 20 jednakih bočica, kartonski stalak za bočice, različito zrnje, žlice, lijevci, vaga, debeli flomaster, metlica i lopatica

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, komunikator, moderator (po potrebi), poticatelj, pomagač (po potrebi), preusmjerivač

Očekivani tijek aktivnosti: djeca će samostalno birati što će stavljati u bočice i paziti da u drugoj bočici koju napune bude jednaka količina i jednaka vrsta zrnja; kad napune sve bočice, provjeravat će je li sve jednako i obilježavati parove brojevima na dnu bočica; kad igra bude gotova, pokušat će igrati prema pravilima

**PISMENA PRIPREMA ZA AKTIVNOST USVAJANJA NOVE BROJALICE KIŠA
PADA I RADIONICU IZRADE KIŠNOG ŠTAPA**

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: glazbeni centar (tepih) i likovni centar

Cilj: poticanje stvaralaštva na području glazbe i pokreta (metar i ritam brojalice) kroz vođenu aktivnost; bogaćenje materijalnog konteksta glazbenog centra u svrhu poticanja samoorganiziranih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti djece

Razvojne zadaće: razvoj osjetljivosti na metar i ritam, razvoj koordinacije pokreta, ponavljanje prostornih odnosa, usvajanje nove brojalice *Kiša pada*

Uvodni poticaji/aktivnosti: pokretna igra *Tuča-poplava* (jutarnja tjelovježba), promatranje kišnog vremena gledanjem kroz prozor, matematička igra *Kišobran* (centar početnog čitanja i pisanja s matematikom), kalendar vremena, videozapis edukativnog spota *The water cycle* na laptopu (istraživački centar), razgovor u „krugu prijateljstva“ o kiši („*Zašto pada kiša?*“, „*Kako se trebamo obući/obuti?*“, „*Što trebamo ponijeti?*“)

Obrada brojalice *Kiša pada*

Način rada: sviranje po tijelu, sviranje instrumentima (drveni štapići), igra brojanja uz aplikaciju (dječji kišobran)

Elementi glazbenog djela: tekst i metar

Motivacija (uvodni dio): zvukopriča *Prva kiša* interpretirana kao zagonetka (slušanje kratke priče uz oponašanje zvukova kiše i grmljavine)

Metodički postupak:

- izgovaranje brojalice uz pljeskanje dlanovima (2)
- „*Kako vam se sviđa brojalice?*“
- „*Što se u brojatici događa?*“ – ponavljanje teksta (1)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra po tijelu: glava – ramena – trbuh – koljena (1)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra po tijelu: koljena – trbuh – ramena – glava (1)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra po tijelu – djeca zadaju (cca 5)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra drvenim štapićima ispred tijela (1)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra drvenim štapićima iza tijela (1)
- ponavljanje brojalice uz sviranje metra drvenim štapićima iznad tijela (1)

- ponavljanje brojalice uz sviranje metra drvenim štapićima ispod tijela (1)
- brojanje brojalice dječjim kišobranom – onaj na kojeg kišobran zadnje pokaže, taj sljedeći broji (cca 6)

Okvirni broj ponavljanja: 20

Očekivano trajanje: 30 minuta

Uloga odgojitelja: voditelj, motivator, promatrač (refleksija u akciji), demonstrator, suigrač

TEKST BROJALICE *KIŠA PADA*

Kiša pada kap, kap, kap,

Mokre noge cap, cap, cap.

Mokro lice, mokar nos,

Mokri smo već skroz na skroz.

Kiša pada kap, kap, kap,

Stari djeda nosi štap.

Jučer bio sunčan dan,

A on im'o kišobran!

Radionica 5: izrada kišnog štapa

Materijalni poticaji: veliki, tvrdi tuljac zatvoren s jedne strane, dugački čavlići s velikom glavom, 3 čekića, veliki lijevak, zdjela s rižom, male lopatice, karton za zatvaranje tuljca, vruće ljepilo

Verbalni poticaji: poticaj na samostalnu izradu i na veliki oprez prilikom baratiranja čekićem, poticaj na suradnju, međusobno pomaganje i zajedničko sudjelovanje („*Dajte i drugima priliku da probaju zabiti koji čavlič/usipati rižu...*“)

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, poticatelj, komunikator, moderator, pomagač po potrebi

Očekivani tijek aktivnosti: izrada kišnog štapa, isprobavanje zvuka, *Mali orkestar*

PRAVILA IGRE GLAZBENA ŠKOLICA

Igrači sami odabiru instrumente iz *Glazbene kutije* te ih poredaju po površini (stol ili tepih) redosljedom koji žele. Svi igrači imaju svoje drvene štapiće. Jedno dijete je učitelj/ica, dok su ostali igrači učenici/e. Učitelj/ica zadaje ritam svirajući svojim drvenim štapićima o postavljene instrumente na površini. Učenici/e ponavljaju zadani ritam, jedan po jedan, pri čemu moraju paziti na raspored odsviranih instrumenata, kao i na sam ritam. Učitelj/ica može zadati drugi ritam za svakog učenika/cu što uvodi više dinamike u igru. Igra se može igrati i cirkularno (što je još dinamičnije) tako da se djeca rotiraju, na način da je u jednoj seriji jedno dijete učitelj/ica, drugo učenik/ca, potom učenik/ca postaje učitelj/ica, a dolazi treće dijete – učenik/ca, koje nakon što točno odsvira zadani ritam, postaje učitelj/ica i tako u krug. Radi dugog čekanja na red, valja ograničiti broj igrača ovisno o njihovoj dobi i individualnim sposobnostima čekanja u redu.

Cilj: razvoj glazbenog stvaralaštva kod zadavanja različitih ritmova

Razvojne zadaće: razvoj sluha i ritma, vježbanje pamćenja i koncentracije, vježbanje suradničkog ponašanja i učenja, razvoj tolerancije, razvoj sposobnosti pomaganja drugima u ostvarivanju postavljenog zadatka (učitelj/ica; „dijete pedagoog“), razvoj samoregulacije emocija i sposobnosti odgode trenutnih želja (čekanje na red)

Uloga odgojitelja: motivator, voditelj i demonstrator (samo kod prvog susreta s igrom), suigrač (po potrebi), promatrač, dokumentiranje procesa (foto i video dokumentacija)

Očekivani/planirani razvoj aktivnosti: zadavanje jednostavnih „zadataka“ u početku, te kasniji prelazak na teže i kompleksnije „zadatke“, korištenje i drugih materijala iz sobe dnevnog boravka koje djeca vide kao potencijalni instrumenti

POTRAGA ZA VJEŠTICOM KOJA VOLI PJEVATI

Jednog je dana naša teta Vendi samo odjednom počela pjevati i nije više mogla normalno govoriti, jer ju je začarala zla vještica. I tako smo svi zajedno krenuli u potragu za tom vješticom, da skine čaroliju. Tražili smo u velikim kutijama s igračkama, na policama, ispod tepiha, u kupaonici...ali nigdje je nismo mogli pronaći. A onda smo otkrili čaroban prolaz u svijet vještica.

Čim smo prošli kroz taj prolaz, došli smo u mračnu i strašnu šumu. Čuli su se strašni zvukovi. Strašno smo se bojali, a teta Vendi je pjevala i tako nas tješila. Iza grma nas je prepalo strašno čudovište s velikim zubima. Brzo smo pobjegli na drugu stranu. Nismo znali gdje smo, jer smo bili izgubljeni. A onda smo došli do nekog velikog drveta u kojem je bila velika kraljevska stolica i u toj je stolici sjedila jedna vještica. Teta Vendi je pitala vješticu, pjevajući: „Jesi li me ti začarala da ne mogu govoriti, nego samo pjevati?“. Vještica je odgovorila dubokim i hrpavim glasom: „Nisam.“ – „A tko si ti?“, pitao je Toni. „Ja sam Vještica koja voli mrak i strašna čudovišta! Zar ne vidite da ste u mračnoj i strašnoj šumi?? Bježite odavde, dok nisam nekog pretvorila u svoje strašno čudovište!!“ Svi smo počeli bježati, ali vještica je uhvatila Tonija i pretvorila ga u strašno čudovište i onda je on morao ostati s tom vješticom, a mi smo otišli dalje.

Prošli smo kroz dva velika čarobna drva i odjednom je šuma postala ljepša, više nije bila mračna. Hodali smo tako kroz šumu i zvali vješticu. Došli smo do neke kuće koja je sva bila od bombona, čokoladica i kolača. I na drveću su umjesto jabuka i krušaka bili bomboni. Nismo jeli te bombone, jer smo znali da je unutra još jedna vještica. Ušli smo u tu kućicu i unutra je sjedila stara vještica u onom stolcu na ljuljanje. Teta Vendi je opet pitala vješticu, pjevajući: „Jesi li me ti začarala da ne mogu govoriti, nego samo pjevati?“ – „Nisam. Ja vam više volim jesti kolače, bombone i čokoladice“. Ova je vještica bila drugačija. Bila je zla, ali nije bila strašna. Imala je glas kao neka dobra bakica. Nije nam dala da odemo, pa smo morali pobjeći, ali je u tom bježanju uspjela začarati Irmu da jede sve njene kolače. I Irma je tako morala ostati s tom vješticom.

Hodali smo dalje kroz tu šumu i odjednom smo došli do velike planine na kojoj je padao snijeg. Teti Vendi je bilo hladno, pa je kihнула i zarazila je Gabrijelu s čarolijom, pa je i Gabrijela mogla samo pjevati. Penjali smo se na planinu i smrzavali smo se i onda smo došli do velikog ledenog dvorca. Tamo je bila ledena i bijela vještica, s bijelom kosom. Gabrijela i teta Vendi su ju pitale, pjevajući: „Jesi li nas ti začarala da samo pjevamo?“. Bijela vještica je odgovorila: „Nisam. To je sigurno napravila jedna od mojih sestara –

ona koja voli pjevati. Ja pretvaram ljude u ledene kipove.“ I onda je zamahnula rukama i pretvorila Martu u ledeni kip. Mi ostali, pobjegli smo glavom bez obzira.

Onda smo došli do velike pustinje. Bili smo jako žedni, ali nam barem više nije bilo hladno. Svi smo zvali: „Vještica koja voli pjevati!!! Gdje si?!“, no vještice nigdje nije bilo. A onda je došla vještica koja voli plesati. Ona nam je rekla da ćemo vješticu koja voli pjevati, pronaći na moru i da moramo dugo hodati do tamo. Zato nas je sve začarala da ne hodamo, nego da plešemo kroz pustinju.

Kad smo došli do mora, morali smo zaroniti i pronaći špilju u kojoj je živjela vještica koja voli pjevati. Ona je isto stalno pjevala. I ona je zapravo bila jedna velika hobotnica. Teta Vendi ju je pitala, pjevajući: „Možeš li skinuti čaroliju da Gabi i ja možemo normalno govoriti?“ A vještica koja voli pjevati je odgovorila isto pjevajući: „Mogu, ako mi svi zajedno otpjevate neku lijepu pjesmu“. Onda smo se dogovorili da ćemo otpjevati pjesmu „Baka zima“ i kad smo ju otpjevali, vještica je skinula čaroliju. „Pa ova vještica uopće nije tako zločesta“, rekao je Martin. A Gabrijela je onda rekla: „Da ali neke njene sestre jesu i moramo sada ići spasiti Martu, Irmu i Tonija.

Kad smo izronili iz morske špilje, došli smo do pustinje i opet smo otplesali cijeli put da budemo brži. Onda smo se popeli na snježnu planinu da spasimo Martu. „Bijela vještice, molimo te, oslobodi našu prijateljicu!“ Bijela vještica je odgovorila: „Može, ali morate mi prvo otplesati nešto na ledu s klizaljicama“. Dogovorili smo se da ćemo otplesati „Let it go“ iz crtića „Frozen“. Teta Vendi i Martin nisu znali koreografiju, pa su oni puštali muziku. Bijeloj vještici se naš ples svidio, pa je oslobodila Martu. Nastavili smo dalje do šume s bombonima i čokoladicama. Kad smo ušli u kućicu od vještice, Irma je jela kolače. „Napokon ste došli! Ne mogu više jesti kolače. Debela sam ko svinja već.“, rekla je Irma. Onda smo zamolili vješticu da skine čaroliju s Irme. Vještica je rekla: „Može, ako svatko od vas napravi 5 čučnjeva, 5 trbušnjaka, 5 leđnjaka, 5 sklekova i otrči 5 krugova oko kuće.“ Čim smo svi to napravili, vještica je oslobodila Irmu. Onda smo opet morali proći kroz mračnu i strašnu šumu sa čudovištima. Tamo je negdje bio naš Toni. Kad smo došli do zle vještice, zamolili smo ju da oslobodi Tonija i da ga pretvori nazad u čovjeka. Ali, Toni nam je rekao da želi ostati čudovište i da mu je baš lijepo u mračnoj šumi, pa smo se dogovorili da ćemo mu ići u posjet na igru.

Kad smo se vratili u našu sobu, bili smo jako umorni i svi smo odmah zaspali. Kad smo se probudili, došao je Toni. Ipak se predomislio i vještica ga je pustila. Shvatili smo da sve te vještice koje smo upoznali uopće nisu bile zločeste. Najviše nam se svidjela vještica koja voli plesati, jer nam je pomogla prijeći pustinju. Najsmješnija nam je bila vještica koja voli pjevati i zato smo se često pravili da nas je opet začarala.

Kraj

Prilog 8

PISMENA PRIPREMA ZA PROVOĐENJE GLAZBENOG POLIGONA

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: prostor sobe dnevnog boravka (stol u centru početnog čitanja i pisanje, stol u likovnom centru, istraživačko glazbeni centar, tepih)

Cilj: stvaranje pozitivnog stava o glazbi i glazbenim aktivnostima u vrtiću, poticanje samoorganiziranih glazbenih aktivnosti djece

Razvojne zadaće: razvoj osjetljivosti na više i niže tonove, razvoj sluha i ritma, razvoj fine motorike šake, vježbanje pamćenja i koncentracije, razvoj stvaralaštva u pokretu i zadavanju ritma, vježbanje suradničkog ponašanja i učenja, jačanje socijalnih vještina (dogovaranje), razvoj samoregulacije emocija i sposobnosti odgode trenutnih želja (čekanje na red)

Poticaji:

1. stanica = *Glazbena školica* (tepih) – glazbena kutija s instrumentima, drveni štapići
2. stanica = *Zdjela* (centar početnog čitanja i pisanja) – zdjela sa zamotanim papirićima na kojima piše ime neke pjesmice, brojalice ili igre s pjevanjem
3. stanica = *Zvučni memory* (likovni centar) – 20 bočica za igru *Zvučni memory*, kartonski stalak za igru
4. stanica = sviranje sintetizatora zvuka – *Stolica Sviralice*, sintetizator zvuka

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, voditelj, komunikator, moderator, poticatelj, pomagač

Očekivani tijek aktivnosti: odgojitelj će podijeliti prisutnu djecu u četiri skupine (po bojama); potom će svaka skupina doći na jednu stanicu; odgojitelj će objasniti pravila na svakoj stanici (čim čuju pravila, djeca će započeti aktivnost); nakon isteka 4 minute, djeca će se zamijeniti za stanice; aktivnost je gotova kada sve skupine prođu sve stanice

Prilog 9

PISMENA PRIPREMA ZA POSJET VIOLINISTICE

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: glazbeni centar (tepih), likovni centar

Cilj: bogaćenje iskustava na području glazbene kulture (note i notni zapisi), širenje spoznaje o violini, stjecanje pozitivnog stava o glazbi i glazbenim aktivnostima

Razvojne zadaće: bogaćenje riječnika (dijelovi violine), razvoj samoregulacije emocija (čekanje na red), razvoj senzibiliteta na više i niže tonove, razvoj sluha i ritma

Poticaji: violina, gudalo, poticaj na zajedničku igru *Glazbena školica* (drveni štapići)

Uloga odgojitelja: komunikator, moderator, poticatelj, promatrač, dokumentiranje procesa

Očekivani tijek aktivnosti: upoznavanje s violinom (njenim zvukom i pojedinim dijelovima), aktivno slušanje dječjih pjesmica i klasične kompozicije, igra *Glazbena školica* s violinom, crtanje violine – likovni izraz doživljaja posjeta

Prilog 10

PISMENA PRIPREMA ZA AKTIVNOST UPOZNAVANJA S AKUSTIČNOM GITAROM

Odgojitelj: Vendi Lizačić

Centar aktivnosti: glazbeno-istraživački centar

Cilj: širenje spoznaje o novom instrumentu

Razvojne zadaće: razvoj osjetljivosti na više i niže tonove, stimuliranje govornih receptora (vršci prstiju), razvoj samoregulacije emocija i sposobnosti odgode trenutnih želja (čekanje na red)

Poticaji: akustična gitara, papiri za crtanje, drvene olovke

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, voditelj, preusmjerivač, komunikator, moderator, promatrač, dokumentiranje procesa

Očekivani tijek aktivnosti: djeca će slobodno istraživati novi instrument uz poštivanje tuđeg prostora i čekanje na red; ona djeca koja završe s aktivnošću bit će preusmjerena na likovnu aktivnost crtanja gitare; za vrijeme „kruga prijateljstva“, odigrat ćemo igru *Šalji dalje* s akustičnom gitarom

Prilog 11

PISMENA PRIPREMA ZA KONCERT GB I MB

Odgojitelj: Mirjana Novaković

Dobna skupina djece: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: glazbeni centar (tepih)

Cilj: bogaćenje iskustava na području glazbene kulture (note i notni zapisi), širenje spoznaje o fruli, stjecanje pozitivnog stava o glazbi i glazbenim aktivnostima

Razvojne zadaće: razvoj samopouzdanja i pozitivne slike o sebi (GB i MB), razvoj samoregulacije emocija i uvježbavanje pravilnog ponašanja u kazalištu, razvoj bolje grupne povezanosti

Poticaji: papiri za crtanje, škariće, drvene olovke, flomasteri (izrada karata za koncert), stolice posložene kao u kazalištu, marame za ukrašavanje pozornice, stalak za note, vježbenice s notama, frulice, svečana odjeća (GB i MB)

Uloga odgojitelja: opskrbljivač, poticatelj, komunikator, moderator (prema potrebi), promatrač, dokumentiranje procesa

Očekivani tijek aktivnosti: djeca će u jutarnjim aktivnostima izraditi karte za koncert, te će osmisliti prostornu organizaciju sobe dnevnog boravka i estetski predočiti pozornicu; kada GB i MB dođu, svi će već sjediti na stolicama i pljeskati; nakon svake vježbe, djeca će pljeskati

PISMENA PRIPREMA ZA IGRU GLAZBENI KVIZ

Uvodni poticaji/aktivnosti: slikovni i pismeni prikazi različitih instrumenata (glasovir, bubnjevi, akustična gitara, tamburica, frula, klarinet, truba, harfa, harmonika, violina); samostalno pripremanje aktivnosti (imenovanje glazbenih instrumenata sa slika i lijepljenje istih po prostoru sobe dnevnog boravka)

PRAVILA IGRE GLAZBENI KVIZ

Po sobi dnevnog boravka su razmješteni slikovni prikazi različitih instrumenata. Voditelj igre uz pomoć CD-playera pušta glazbene brojeve nepravilnim i neplanskim redoslijedom. Djeci je zadatak poslušati glazbeni broj, odgonetnuti o kojem se instrumentu radi, te se okupiti oko slike koja prikazuje isti instrument. Igra se može igrati i tako da se slike podijele djeci (male grupe), pa ona grupa koja čuje svoj instrument, napravi neki zadatak koji je prethodno dogovoren (ples, vježbe i sl.).

Cilj: stvoriti pozitivan stav o glazbi i glazbenim igrama

Razvojne zadaće: razvoj osjetljivosti na različite zvukove instrumenata, stjecanje auditivnih i vizualnih iskustava o pojedinim instrumentima

Uloga odgojitelja: voditelj igre, opskrbljivač (slikovni prikazi instrumenata, audiozapis), motivator, promatrač, dokumentiranje procesa (foto i video dokumentacija), komunikator, moderator (po potrebi)

Očekivani tijek aktivnosti: igra ima jasna pravila, s prvim susretima igre odgojitelj treba biti voditelj igre, a kasnije u ulozi voditelja mogu biti i djeca

Prilog 13

PISMENA PRIPREMA ZA SUSRET S GLAZBENIKOM MATIJOM ŠKVORCEM

Odgojitelj: Vendi Lizačić i Mirjana Novaković

Dobna skupina: srednja/starija dobna skupina

Centar aktivnosti: dvorana centralnog objekta

Cilj: bogaćenje iskustava na području glazbene kulture (različiti glazbeni žanrovi i oblici pjevanja), stjecanje pozitivnog stava o glazbi i glazbenim aktivnostima

Razvojne zadaće: bogaćenje riječnika (glazbeni žanrovi), razvoj senzibiliteta na različite oblike pjevanja, razvoj sluha i ritma, razvoj glasnica

Poticaji: mekani batići, akustična gitara, klavir, Stolica Sviralica, strunjače i klupice za sjedenje

Uloga odgojitelja: komunikator, moderator, poticatelj, promatrač, dokumentiranje procesa

Očekivani tijek aktivnosti: demonstracija različitih glazbenih žanrova i načina pjevanja poput: balada, rock, country, gospel, jazz i opera, pjevanje dječje pjesmice *Bubamarac* svim ranije demonstriranim oblicima pjevanja, likovni izraz doživljava susreta s glazbenikom

IZJAVA

o samostalnoj izradi rada

Ijavljujem da sam ja, Vendi Lizačić, rođena 3.11.1992
u Zagrebu, studentica Sveučilišnog diplomskog studija Rani i predškolski
odgoj i obrazovanje Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, samostalno provela aktivnosti
istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu

Samorganiziranje glazbene aktivnosti u kontekstu predškolske ustanove - akcijsko
istraživanje.

26.10.2018
Datum i mjesto

Vendi Lizačić
Potpis pristupnika